

philharmonie
zuidnederland

artistiek jaarverslag
educatief jaarverslag

2017

**artistiek
jaarverslag
2017**

**educatief
jaarverslag
2017**

artistiek jaarverslag 2017

Inleiding	5
Serieprogrammering	6
Groots & Avontuurlijk	6
De Meesterwerken	7
De Klassieken	9
Innovatie	11
i-Classics	11
Darkness Rises	11
Amazing Lezing	12
Filmconcert Daphnis et Chloé	12
Music & Technology	12
Casual Classics XL	12
Spicy Classics	12
Videoclip Darkness Rises	12
Tradities & binding met de regio	13
Nieuwjaarsconcerten	13
Familieconcert Alice in Wonderland	13
Viering 25 jaar Verdrag van Maastricht	13
Carnavalsconcerten	14
Matthäus-Passion	14
HaFa-concerten	14
Opening Wereld Muziek Concours	15
Opera op de Parade	15
Liberation Concert & Musica Sacra	15
Limburgs Korengala	15
November Music	16
Limburgse Kerst	16
Bijzondere Projecten	17
Nieuwjaarsconcert De Efteling	17
West Side Story – Film with Live Orchestra	17
Tournee Festival International de Piano La Roque d'Anthéron	17
Lionsconcert	17
Kamermuziek	18
JekerKlassiek	18
Opening Het Parcours	18
Strijkers van philharmonie zuidnederland	18
Navenant Culinair	18
Talentontwikkeling	19
Orkestacademie	19
Brabantse Strijkersdag	19
Euregio Jeugdorkest	19
Internationaal Vocalisten Concours	19
Opera Zuid	20
Nationale Master Orkestdirectie	20
Amateurs	20
Concoursen	20
Achter de schermen	20

Inleiding

Een verdere artistieke groei en ontwikkeling en verbreding van de rijke waaier aan activiteiten. Zo kan het artistieke jaar van philharmonie zuidnederland worden samengevat. Aan de hand van het businessplan *Verder Ontwikkelen 2017-2021* stelde het orkest zich ten doel zich te manifesteren als een onmisbare schakel in het culturele leven in Zuid-Nederland. Een hoge artistieke kwaliteit, een constante drang naar innovatie en het bieden van een rijkgeschakeerde educatie waren de speerpunten die horen bij deze culturele topinstelling.

2017 kende vele artistieke hoogtepunten. Dirigenten en solisten van wereldformaat traden op met het orkest. Het filmproject *West Side Story – Film with Live Orchestra* werd voor een 7920-koppig publiek op het Vrijthof in Maastricht uitgevoerd; een wereldwijde primeur als *open-air event*. Veelal in opdracht van het orkest geschreven composities of geïnitieerde projecten gingen in première. Er ontstonden spannende samenwerkingen, het orkest ontwikkelde nieuwe concertformats en presenteerde innovatieve projecten. Naast haar symfonische taak vervulde het orkest een voorname rol als inspirator voor het rijke amateur-muziekleven en als talentontwikkelaar voor de musici van morgen. Bovendien maakte het orkest als muzikaal ambassadeur van Zuid-Nederland haar eerste buitenlandse tournee naar het gerenommeerde Festival International de Piano in het Zuid-Franse La Roque d'Anthéron.

philharmonie zuidnederland,

Dr. Stefan Rosu, *Intendant en Bestuurder*
 Jos Roeden, *Artistiek Programmeur*

V.L.N.R.: CHEF-DIRIGENT DMITRI LISS, INTENDANT STEFAN ROSU EN ARTISTIEK PROGRAMMEUR JOS ROEDEN

WEST SIDE STORY - FILM WITH LIVE ORCHESTRA

Serieprogrammering

De ruggengraat van philharmonie zuidnederland vormde de serieprogrammering. Aan de hand van achttien serieprogramma's verdeeld over drie programmalijnen bracht het orkest een breed en evenwichtig aanbod aan symfonische muziek in de provincies Noord-Brabant, Limburg en Zeeland. De programma's werden gekenmerkt door het verenigen van de artistieke ambities van het orkest en de wensen van het publiek. Met als doel het presenteren van een dwarsdoorsnede van orkestliteratuur in twaalf speelsteden in Noord-Brabant, Limburg en Zeeland. De drie programmalijnen worden met ingang van seizoen 2015-2016 gehanteerd en bleven in het businessplan *Verder Ontwikkelen 2017-2021* gehandhaafd. Ze vormen de artistieke basis, maar houden daarnaast rekening met praktische aspecten zoals de akoestische mogelijkheden en zaalgrootte van de diverse speelplekken, een efficiënte inzet van de orkestformatie en het inspelen op wensen en behoeften van het publiek.

Nieuw met ingang van seizoen 2017-2018 was de invoering van een thematische rode draad door de serieprogrammering. Intendant Stefan Rosu en artistiek programmeur Jos Roeden wilden met een thematiek extra artistieke diepgang in de programmering aanbrengen. Door daarop te focussen – in het geval van seizoen 2017-2018 Scandinavië – ontstond er een artistieke context waarbinnen compositieopdrachten en orkestwerken van onder meer Nielsen, Lindberg en Abrahamsen geprogrammeerd werden.

Groots & Avontuurlijk

De programmalijn *Groots & Avontuurlijk* vormt het artistieke paradepaardje van het orkest en is een mix van groots bezette werken met nieuw en bewezen hedendaags repertoire. Het draait in deze programmalijn om de nieuwe inhoud en draagt in belangrijke mate bij aan het artistieke profiel van het orkest.

De *Componistendag* is een niet meer weg te denken samenwerking tussen het orkest en het Theater aan het Vrijthof in Maastricht. Deze 15^e editie stond op 14 januari in het

teken van Sergei Prokofjev. Een kolfje naar de hand van chef-dirigent Dmitri Liss, die het orkest leidde in een selectie uit het ballet *Romeo & Julia*, het *Tweede Viololconcert* met als solist Sergey Krylov en de *Symfonie nr. 5*. Het programma werd een dag later in het Muziekgebouw Eindhoven herhaald. “De combinatie Liss-philharmonie bleek wederom een gelukkige. Het orkest reageerde goed op Liss, die met heel zijn lijf, op bijna kwetsbare wijze de muziek verbeeldde. Alert strijkers, felle houtblazers, geprononceerd klinkende koperblazers en een keur van goed getimede slagwerkers gaven gedreven reliëf en inhoud aan dit monumentale werk”, schreef het *Eindhovens Dagblad*. In het kader van de viering van 25 jaar Verdrag van Maastricht voerde het orkest tussen 2 en 5 februari onder leiding van de Duitse dirigent Michael Sanderling en met medewerking van het Brabant Koor de *Symfonie nr. 9* van Beethoven uit. Het werk kreeg in Maastricht en Heerlen een theatrale opmaat door de tekst van Jibbe Willems, waarin de huisschijver van Toneelgroep Maastricht acteur Michel Sluysmans in de huid van Beethoven liet kruipen. De doofheid van Beethoven werd door Willems gebruikt als metafoor voor het verminderen van de onderlinge dialoog in Europa. Naast het vieren van 25 jaar Europa bracht het orkest hiermee een krachtige boodschap en reflectie op het Europa van vandaag. De Koerdisch-Nederlandse componist Hawar Tawfiq schreef in opdracht van het orkest *Unificazione* als zijn visie op het Europa van vandaag. Volgens *De Limburger* “ontvouwde *Unificazione* een persoonlijk klankuniversum dat constant verraste”. Een volgens *De Limburger* “Ambitieuze en divers programma van philharmonie zuidnederland” vormde *Muziek vol Liefde & Dood* dat Dmitri Liss op 31 maart en 1 april in Maastricht en Eindhoven leidde. Het concert opende met Wagners *Prelude und Liebestod* uit *Tristan und Isolde*, gevolgd door *Francesca di Rimini* van Tsjaikovski. “Beide uitvoeringen bruisten van energie, van gefocuste concentratie en gepassioneerde ontladingen”, aldus het *Eindhovens Dagblad*. “Spannend, zachtmoedig, fel. Visionair, verheven en *down to earth*”, klonk volgens dezelfde journalist de hoofdmoot van het programma; *Styx* van de Georgische componist Gia Kantsjeli voor altviool, groot orkest en koor. Met medewerking van de solist Maxim Rysanov en de zangers van Studium Chorale zette Dmitri Liss het werk vol contrast en met een allesverstikkende spanning neer. Memorabel was de aanwezigheid van de hoogbejaarde en uiterst broze componist Kantsjeli, die na de uitvoering zijn waardering liet blijken.

Op 30 september en 1 oktober speelde het orkest in Eindhoven en Maastricht de *Suites 1 en 2* uit Ravels ballet *Daphnis et Chloé*. De uitvoering werd visueel ondersteund door de wereldpremière van de gelijknamige film van de Tilburgse cineast Lucas van Woerkum. Het concert opende met de Nederlandse première van *Vivo*, een ouverture van de Zweedse componist Magnus Lindberg die hij schreef

MICHAEL SANDERLING

voor de New York Philharmonic als muzikale opmaat naar Ravels *Daphnis et Chloé*. Na de uitvoering van Stravinsky's *Suite nr. 2* liet violiste Baiba Skride haar enorme vakmanschap horen in het zelden uitgevoerde *Vioolconcert* van Carl Nielsen. 'Muziek van boven de boomgrens' luidde ooit de typering van dirigent Bernard Haitink over de immense *Symfonie nr. 6* van Gustav Mahler, die op 22 en 23 oktober in Maastricht en Eindhoven werd uitgevoerd. 90 minuten lang trok Dmitri Liss alle registers van het 106-koppige sterke orkest open. In 2017 is het 125 jaar geleden dat Hendrik Andriessen werd geboren. Aanleiding voor het orkest om zijn liederencyclus *Miroir de Peine* als opmaat naar Mahlers '*Tragische*' te programmeren. De liederen werden op stemmige wijze gebracht door mezzosopraan Christianne Stotijn.

De Meesterwerken

De tweede programmalijn van philharmonie zuidnederland heet *De Meesterwerken* en focust zich op de geliefde negentiende- en twintigste-eeuwse werken van grote componisten als Schumann, Tsjajkovski en Saint-Saëns. Vaak worden deze programma's binnen een tijdsbestek van twee weken gespeeld. De doorgaans gemiddelde orkestbezetting van de programmalijnen *De Meesterwerken* en *De Klassieken* maakt het mogelijk om gelijktijdig met de overige musici andere projecten te realiseren.

Mede naar aanleiding van de kunstbeurs TEFAP in Maastricht speelde het orkest tussen 10 en 19 maart onder leiding van Dmitri Liss de *Schilderijtentoonstelling* van Moessorgski in de instrumentatie van Ravel. "Voor philharmonie zuidnederland betekende dat schitteren op de vierkante meter.

Strijkers, koper, hout en slagwerk vormden een sterk en homogeen, gedurfd en expressief, maar boven alles beschaafd en evenwichtig geheel", aldus het *Eindhovens Dagblad*. Het programma werd uitgevoerd in Maastricht, Breda, Eindhoven, 's-Hertogenbosch en in de serie *Zondagochtendconcerten* in het Concertgebouw in Amsterdam. Het programma opende met het symfonisch gedicht *Don Juan* van Richard Strauss, waarin Liss volgens het *Eindhovens Dagblad* "een hoge, muzikaal intelligente kwaliteit uit het orkest haalde". Violsolist Grigory Sokolov moest op het laatste moment om persoonlijke redenen afzeggen en werd op sublieme wijze vervangen door de energieke Russische violiste Alena Baeva in Lalo's *Vioolconcert*.

De Brabantse dirigent Antony Hermus stond al lang op het verlanglijstje van philharmonie zuidnederland en maakte tussen 7 en 13 april voor het eerst zijn opwachting bij het orkest met een programma met werken die aansluiten bij de passietijd. Van Luikenaar César Franck klonk zijn *morceau symphonique Rédemption*, ofwel Verlossing. Mozarts *Klarinetconcert* is zijn allerlaatste werk en nergens reikt de componist dichter tot de hemel dan in het tweede deel, het *Adagio*. Helaas moest de solist Andreas Ottensamer door oververmoeidheid afzeggen. De jonge Belgische klarinettiste Annelien Van Wauwe en zeker de Israëlische klarinettiste Shirley Brill wisten Ottensamer snel te doen vergeten. Schumann schreef zijn *Symfonie nr. 2* als een hommage aan Bach. Het werk klonk onder leiding van Hermus virtuoos en vol energie.

Het laatste serieprogramma van het seizoen 2016-2017 uit de serie *Meesterwerken* koppelde huispianist Hannes Minnaar voor het eerst aan chef-dirigent Dmitri Liss.

MAXIM RYSANOV

BAIBA SKRIDE

ANTONY HERMUS

HANNES MINNAAR

CLAUS PETER FLOR

Minnaar koos voor Chopins *Tweede Pianoconcert*, een werk dat hij nog niet eerder uitvoerde. Het past binnen de nauwe relatie die er in de afgelopen jaren is ontstaan tussen orkest en jonge Nederlandse solisten, zoals Hannes Minnaar, Simone Lamsma en Lucas & Arthur Jussen: philharmonie zuidnederland biedt hen de kans nieuw repertoire te brengen en zo bij te dragen aan hun ontwikkeling. Van de veel te vroeg gestorven en onterecht in de vergetelheid geraakte Poolse componist Karłowicz klonk voorafgaand aan het *Pianoconcert de Prelude* uit *Bianca da Molena*. Hoofdmoot vormde de *Symfonie nr. 6* van Tsjaikovski, waarin volgens het *Eindhovens Dagblad* Dmitri Liss bewees dat “de nieuwe chef-dirigent duidelijk al de lieveling van het publiek is”. De concerten tussen 12 en 21 mei voerden het orkest naar Maastricht, 's-Hertogenbosch, Heerlen, Eindhoven en naar de prachtige historische Grote Kerk in Veere. Tussen 23 en 25 september opende het orkest het abonnementenseizoen 2017-2018 in Breda, Heerlen en Eindhoven. Dmitri Liss leidde het orkest in de *Suite* uit *The Golden Age* van Sjostakovitsj en de *Symfonische Dansen* van Rachmaninov. De bij musici en publiek geliefde Amerikaanse pianist Wayne Marshall soleerde in het *Pianoconcert* in F van Gershwin.

Nog zo'n geliefde gast is dirigent Claus Peter Flor. De zeer ervaren en gedreven Duitse topdirigent leidde het orkest van 9 tot en met 12 november tijdens concerten in achtereenvolgens Heerlen, Breda, Eindhoven en 's-Hertogenbosch. Op het programma stond onder meer Schumanns *Symfonie nr. 3*. Flors “gretig aanvaarde uitnodiging leidde tot verhalend en uitbundig spel, waarin het koper (...) weids over het landschap schalt”, aldus het *Eindhovens Dagblad*. De andere werken op het programma waren Frans getint met de *Ouverture King Lear* van Berlioz en twee werken voor cello en orkest. Celliste Quirine Viersen werd bereid gevonden om in te vallen voor de geblesseerde soliste Harriet Krijgh. Met veel sfeergevoel en kunde zette de ervaren Viersen het *Celloconcert nr. 1* van Saint-Saëns en de *Elegie* voor cello en orkest van Fauré neer.

Tijdens het laatste serieprogramma van het jaar was het weer de beurt aan Dmitri Liss. Hij leidde het orkest in de *Symfonie nr. 4* van Tsjaikovski. “Dmitri Liss bleek in staat

de noten een ongekeerde urgentie mee te geven, een revolutionair elan dat door de musici beantwoord werd met een buitengewoon intense respons. (...) vanaf de eerste noot stak Liss de brand in het orkest en hield de vlammen met zijn karakteristieke grote, vibrerende slag tot de laatste noot gaande. (...) Meer lading kun je de muziek nauwelijks geven”, luidde het enthousiaste oordeel van *De Limburger*. Eveneens van Tsjaikovski klonk het *Vioolconcert*, dat met concertmeester Lei Wang als soliste op 21 en 23 december in Tilburg en Eindhoven werd uitgevoerd.

DMITRI LISS

LUCAS EN ARTHUR JUSSEN

Naar de concerten in Heerlen, Eindhoven, Utrecht en Breda nam het orkest de pianobroers Lucas en Arthur Jussen mee. Zij verzorgden de Nederlandse première van het *Concert voor twee piano's en orkest* van Philip Glass. Noemenswaardig was de muzikale opmaat tot Glass, verzorgd door de slagwerksectie van philharmonie zuidnederland; geheel volgens de theatrale aanwijzingen in de partituur speelden ze als verrassing *Music for Pieces of Wood* van die andere grote Amerikaanse minimalist, Steve Reich.

De Klassieken

Een laatste levensader en van groot belang voor artistieke kwaliteit van het orkest is het klassieke repertoire. De Weense klassieken vormen het fundament van het symfonieorkest. Naast de aantrekkelijkheid voor het publiek, is het spelen van repertoire van de Grote Drie Haydn, Mozart en Beethoven van ongekend belang voor de verfijning van de basiselementen van het orkestspel. Klassieke inspiratoren zoals Mario Brunello, Reinhard Goebel en Jan Willem de Vriend werden vanwege hun stijlkennis uitgenodigd. Tussen 19 en 27 januari gaf het orkest onder leiding van Jan Willem de Vriend zes concerten in achtereenvolgens Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Sittard, Venlo, Tilburg en Maastricht. Centraal op het programma stond het *Pianoconcert in D* van *Sturm und Drang*-componist Carl Philipp Emanuel Bach. De Duitser Michael Rische geldt als autoriteit op het gebied van de zoon van de beroemde Johann Sebastian Bach en werd aangetrokken als solist. Van vader Bach klonk de *Suite nr. 3* en van Mozart de *'Posthoorn Serenade'* met solistische bijdrage van eerste trompettist Raymond Vievermanns op posthoorn.

Reinhard Goebel staat als oprichter en voormalig muzikaal leider van Musica Antiqua Köln bekend als een dirigent met een sterke historisch geïnformeerde muzikale opvatting. Hij leidde tussen 17 en 26 maart het orkest met veel kennis en kunde en liet een heel eigen licht op Beethoven schijnen. Olga Pogostkina soleerde in het *Violconcert in D* van

JAN WILLEM DE VRIEND

Beethovens tijdgenoot en vriend Clement. Een wonderlijk en in de vergetelheid geraakt werk dat diende als inspiratiebron voor Beethovens beroemde *Vioolconcert*. De *Vierde Symfonie en Ouverture Coriolan* van Beethoven compleeteerde het programma dat in Tilburg, Heerlen, Sittard, Eindhoven, Breda en 's-Hertogenbosch werd uitgevoerd. De Italiaanse cellist en dirigent Mario Brunello leidde op 21 en 23 april in Breda en Eindhoven twee memorabele concerten. De manier waarop Brunello als dirigent en solist het orkest naar zijn hand zette, maakte veel los bij het publiek en wist de harten van de musici te veroveren. Brunello soleerde in het *Celloconcert nr. 1* van Haydn en het op Mozarts *Derde Vioolconcert* geïnspireerde *Celloconcert nr. 2* van de Italiaanse filmcomponist Nino Rota. Van Mozart klonk de *Symfonie nr. 34* en van Rossini de ouverture *Il Turco in Italia*.

Als tweede prijswinnaar van het Gustav Mahler Dirigentenwettbewerf, wellicht de meest prestigieuze dirigentenwedstrijd ter wereld, werd de jonge Rus Sergey Neller van 12 tot en met 15 oktober uitgenodigd voor een programma met werk van de drie grote Weense componisten Haydn, Mozart en Beethoven. Als hoofdmoot klonk tijdens de concerten in Vlissingen, Tilburg, Maastricht en Eindhoven de *Symfonie nr. 39* van Mozart. Bijgestaan door meesterpianist Severin von Eckardstein leidde Neller het orkest daarnaast door het *Pianoconcert nr. 3* van Beethoven en Haydns speelse *Symfonie nr. 88*.

De Duitse dirigent Kevin John Edusei maakte in 2015 een geslaagd debuut bij het orkest en keerde tussen 30 november en 10 december terug voor maar liefst acht concerten. Hoogtepunt vormde het live op Radio 4 uitgezonden en gestreamde *Zondagochtendconcert* vanuit het Concertgebouw in Amsterdam. In het kader van de Scandinavische focus mocht een werk van de wellicht meest vooraanstaande hedendaagse Scandinavische componist Hans Abrahamsen niet ontbreken in *De Klassieken*. Van de Deen klonk de Nederlandse première van *Stratifications*. Hannes Minnaar soleerde op 1 december in het *Pianoconcert nr. 22* van Mozart, in het Theater aan het Vrijthof in Maastricht ter gelegenheid van de inauguratie van de nieuwe concertvleugel en de oprichting van Het philharmonie zuidnederland Fonds. De *Symfonie nr. 8* van Beethoven maakte het programma compleet.

Innovatie

De continue drang om te innoveren en nieuwe concertformats uit te proberen maakt deel uit van het DNA van philharmonie zuidnederland. Al vanaf de oprichting in 2013 is het orkest op zoek naar vernieuwing vanuit de wens nieuwe publieksgroepen te bereiken. In het businessplan *Verder Ontwikkelen 2017-2021* is innovatie een van de speerpunten. Dit vanuit de overtuiging dat de huidige, snel veranderende tijd vraagt om een symfonieorkest dat zoekt, inspireert en zich naast de conventionele concertvormen met nieuwe presentatie- en participatieformules optimaal verhoudt tot haar verzorgingsgebied. Diverse projecten en uitdagende samenwerkingen met andere kunst disciplines werden in 2017 gerealiseerd.

i-Classics

De voorheen innovatieve studentenreeks *Spicy Classics* – een op maat gesneden kennismaking met klassieke muziek voor studenten – kreeg een doorontwikkeling onder het nieuwe label *i-Classics*.

i-Classics staat voor innoveren, informeren en inspireren van het publiek. De *i-Classics*-concerten zijn niet alleen toegankelijk en bedoeld voor studenten, maar geschikt voor een breed en nieuwsgierig publiek van alle leeftijden. Bovendien gaat het bij *i-Classics* ook om een informatieve component naast een innovatieve, die aan de concerten worden toegevoegd. *i-Classics* gaat verder dan alleen het

accentueren van de muzikale verbeelding door middel van een verrassende dramaturgie en thematiek. Een nieuw aspect is het geven van achtergrondinformatie waardoor de muziekbeleving wordt vergroot. De sfeer van de *i-Classics*-concerten is informeler dan bij de reguliere concerten. De concertduur beperkt zich tot een uur. De concertzalen worden – indien gewenst – verlaten en concertlocaties die beter passen bij het karakter van de projecten worden opgezocht. Het Klokgebouw in Eindhoven, de Koepelhal in Tilburg en de Muziekgieterij in Maastricht zijn hierbij vaste locaties. *i-Classics* kende vier projecten in deze jaargang.

Darkness Rises

Tussen 18 en 20 januari speelde het orkest in Maastricht, Tilburg en Eindhoven samen met de minimal music-band TEMKO het werk *Darkness Rises* van de Brabantse componist en Gaudeamus Prijs-winnaar Aart Strootman. *Darkness Rises* is een muzikale ruimtereis over het laatste contact dat NASA in 2003 had met de ruimtesonde *Pioneer 10*. De laatste dataset die NASA van *Pioneer 10* ontving – zich 12.000.000.000 kilometer van de aarde bewegend – is door Strootman omgezet in muziek. Voor *i-Classics* orkestreerde Strootman zijn werk voor ensemble en orkest. De muziek vormt een geheel met de film van cineast Dries Alkemade met ruimtebeelden die de mysterieuze reis van *Pioneer 10* verbeeldt. “Een even kleurrijk als beklemmend geheel”, aldus het *Brabants Dagblad*.

Amazing Lezing

Micha Hamel ontwikkelde samen met Toneelgroep Maastricht en Vincent van Warmerdam in opdracht van het orkest het hoorcollege *Amazing Lezing*. Hamel en het orkest onder leiding van Frank Zielhorst maakten een reis door de muziekgeschiedenis vanaf het ontstaan van de eerste toon tot de jazz. Theatraal, humoristisch en buitengewoon leerzaam werden de concerten in Tilburg, Maastricht en Eindhoven die tussen 22 en 24 maart plaatsvonden.

Filmconcert Daphnis et Chloé

Op 1 oktober begeleidde het orkest de wereldpremière van *Daphnis et Chloé*, de nieuwste film van de Tilburgse cineast Lucas van Woerkum, waarin hij de balletsuites van Ravels *Daphnis et Chloé* van een eigentijds verhaal voorziet. Het unieke aan de aanpak van Van Woerkum is dat hij live op het concertpodium de beelden aan elkaar monteert, afhankelijk van de interpretatie van de muziek door orkest en dirigent. Voorafgaand aan de uitvoering interviewde Radio 4-presentatrice Maartje Stokkers chef-dirigent Dmitri Liss en Lucas van Woerkum over de verbeeldingskracht van de muziek, Ravels compositie en de personages van de film.

Music & Technology

“Luisteren met je oren? In Eindhoven ervaar je Beethoven met je hele lichaam.” Met de concertserie *i-Classics* wil philharmonie zuidnederland de beleving van het publiek oprekken. “Behalve de trillingen kan het publiek via kop-telefoons een extra elektronische muzieklag ondergaan die geluidskunstenaar Christoph De Boeck live over de orkestmuziek legt”, schreef het *Eindhovens Dagblad* over *Music & Technology*. Samen met het Belgische technologiegezelschap Crew Online werd de bezoeker uitgenodigd om in drie stadia de *Symfonie nr. 4* van Beethoven lijfelijk te ondergaan als een ultieme lichamelijke beleving. De Brabantse componist Jesse Passenier schreef voor dit project verbindingen tussen Beethovens delen. Het orkest speelde onder leiding van de Estlandse dirigente Kristiina Poska. Naast concerten op 1 en 2 november in het Klokgebouw in Eindhoven werd het programma gespeeld tijdens het business-event *Leading the South* op 3 november in Vertigo op het terrein van de TU Eindhoven.

Casual Classics XL

In samenwerking met Muziekgebouw Eindhoven en Parkstad Limburg Theaters Heerlen organiseerde philharmonie zuidnederland op 16 en 17 juni *Casual Classics XL*. Een avondvullend festival om nieuw publiek kennis te laten maken met klassieke muziek. De sfeer van de avonden was informeel, de muziek toegankelijk en de werken werden toegelicht door BNN-presentator Filemon Wesselink. Het orkest speelde onder leiding van Karel Deseure onder meer de Verdi-ouverture *Les Vêpres Siciliennes*, Ravels *Tzigane* met soliste en concertmeester Adelina Hasani en de *L'Arlésienne Suite* van Bizet.

Spicy Classics

Met de introductie van *i-Classics* ging het label *Spicy Classics* niet verloren. *Spicy Classics* behoudt de doelstelling om studenten in contact te brengen met klassieke muziek, philharmonie zuidnederland haakt echter aan bij bestaande studentenevenementen in plaats van zelf concerten te organiseren. Op 12 september speelde de slagwerksectie van het orkest samen met DJ Mâhfoud in de Maastrichtse popzaal Complex tijdens het studentenfeest *Double Trouble*. De 1200 studenten werden om 1.30 uur 's nachts als hoofdaft van het feest getraakteerd op een nieuwe compositie voor dj en slagwerkers van DJ Mâhfoud. Opzwevend, hypnotiserend en met name uitnodigend tot dansen waren de ritmes en sferen die de kruisbestuiving tussen techno-beats en slagwerkinstrumenten opleverden.

Videoclip Darkness Rises

De drie geslaagde *i-Classics*-concerten in januari kregen in september een vervolg met een opnamesessie van een suite uit Strootmans werk *Darkness Rises*. De philharmonie zuidnederland nam het initiatief voor een nieuwe gezamenlijke productie en gaf opdracht tot het maken van een videoclip die werd opgenomen in het Klokgebouw in Eindhoven. De cameraploeg kreeg van het orkest het idee om alle conventies van een reguliere concertregistratie los te laten en op innovatieve wijze de musici te filmen. Het resultaat zal in 2018 onder meer te zien zijn tijdens het CrossCurrents Festival in Maastricht en het Cross-linx festival in Eindhoven, Rotterdam, Amsterdam en Enschede.

Tradities & binding met de regio

De philharmonie zuidnederland wordt weleens de culturele parel van het Zuiden genoemd. Vanuit de overtuiging dat de aanwezigheid van een symfonie-orkest een regio attractief en leefbaar maakt, is het orkest betrokken bij talloze culturele evenementen die Zuid-Nederland rijk is. Projecten als de *Matthäus-Passion*, *Nieuwjaarsconcerten*, *Carnavals- en Vastelaovendconcerten* en het *Liberation Concert* zijn bepalend voor de identiteit van philharmonie zuidnederland en haar rol als onmisbare culturele schakel in de regio.

Nieuwjaarsconcerten

De *Nieuwjaarsconcerten* vonden dit jaar plaats in Maastricht, Heerlen, Kaatsheuvel, Tilburg, Breda, 's-Hertogenbosch en Eindhoven. Het *Brabants Dagblad* schreef lovend: "De philharmonie overtrof zichzelf met een doeltreffend en enthousiasmerend nieuwjaarsspektakel". De concerten kregen als begin van 2017 extra cachet door twee bijzondere momenten.

Het eerste moment was de uitreiking van de prestigieuze Nederlandse Muziekprijs aan de solist, de hoornist Rob van de Laar. Opgegroeid in Helmond en onder meer onderwezen door de philharmonie zuidnederland-hoornisten Peter Hoeben en Jaap van Wershoven is Van de Laar uitgegroeid tot een ambassadeur van zijn instrument en solo-hoornist van het Mozarteumorchester in Salzburg. Hij ontving op 4 januari, tijdens het concert in het Theater aan het Vrijthof in Maastricht, na het vertolken van het *Hoornconcert nr. 1* van Richard Strauss de prijs uit handen van Marjan Hammersma, secretaris-generaal van OCW. Naast het traditionele Weense repertoire koos gastdirigent Łukasz Borowicz voor de *Danse Macabre* van Saint-Saëns en de *Ouverture 1812* van Tsjaikovski om het jaar denderend te beginnen. Onder zijn leiding maakte het orkest er volgens de *Volkskrant* "een bruisende vertoning van". Het tweede bijzondere moment vormde het concert op 7 januari in het Efteling Theater in De Efteling te Kaatsheuvel. Het programma werd voor de gelegenheid aangevuld met de *Tweede Aqunura Symfonie*, vol muziek uit de attracties van het pretpark. "Bezoekers van het *Nieuwjaarsconcert* in de Efteling kregen precies wat ze mochten verwachten, een feestelijk concert dat aansloot bij de attracties van het pretpark", aldus het *Brabants Dagblad*.

Familieconcert Alice in Wonderland

Samen met jeugdtheatergezelschap Het Laagland bracht het orkest onder leiding van Pieter-Jelle de Boer de familievoorstelling *Alice in Wonderland*. Delen uit de *Enigma Variaties* van Elgar werden samen met de acteurs verweven tot een muzikale vertelling van het gelijknamige sprookje. De voorstelling was tussen 25 en 29 januari te zien in Eindhoven, Tilburg en 's-Hertogenbosch.

Viering 25 jaar Verdrag van Maastricht

De ondertekening van het Verdrag van Maastricht tijdens de Eurotop in 1992 was van enorme importantie voor de zelfbewustwording en groei van Maastricht. De festiviteiten rondom de viering van de 25e verjaardag van het Verdrag luisterde het orkest op 2 februari op met de wereldpremière van het werk *Unificazione* van de Koerdisch-Nederlandse componist Hawar Tawfiq en de *Symfonie nr. 9* van Beethoven samen met het Brabant Koor onder leiding van Michael Sanderling. Het *Eindhovens Dagblad* schreef over Tawfiqs werk: "In 25 minuten zette hij een invoelbare wereld neer. De opbouw van zijn stuk was overzichtelijk, de timing spannend, de orkestratie fantasievol en kleurrijk. (...) Mooi was om te zien met hoeveel toewijding het orkest zich over de muziek ontfermde."

Carnavalsconcerten

De *Carnavalsconcerten* kennen in Limburg en Noord-Brabant een geheel eigen inslag en zijn sterk verbonden met de lokale traditie. In Noord-Brabant is het een keur aan landelijk bekende artiesten die met het orkest optreden. Tijdens de concerten op 21 en 24 februari in 's-Hertogenbosch en Breda leidde Arjan Tien het orkest voor een volgens *De Telegraaf* “even stijlvol als luidruchtig” publiek. “De mezzosopraan Karin Strobos zorgde voor de klassieke aankleding van het concert, Gerard van Maasakkers kreeg de voetjes van de vloer”, schreef *BN/De Stem*.

De *Vastelaovendconcerten* in Limburg kennen een lange traditie. De 64^e editie van het concert vond achtereenvolgens plaats in Weert, Heerlen, twee keer Maastricht, Venlo, Roermond, Geleen en Sittard. De concerten kwamen tot stand in samenwerking met Toneelgroep Maastricht. “Een demonstratie van muzikale flexibiliteit die wellicht door de hardcore liefhebbers van het klassieke repertoire met een schouderophalen afgedaan wordt, maar door het publiek bij het *Vastelaovendconcert* met een minutenlange staande ovatie beloond werd”, schreef *De Limburger*. Veel bewondering oogstten de twintig danseressen van Dansgroep De Waggeleer uit het Belgische Voeren. Deze Europese kampioen sierde de cover van dagblad *De Limburger* met een foto van hun halsbrekende toeren en puntgave showdans.

Matthäus-Passion

In de week voor Pasen staan elk jaar de uitvoeringen van de *Matthäus-Passion* van Bach op het programma. De bas-bariton en dirigent Stephan MacLeod leidde in 2015 met veel succes de *Matthäus-Passion*-uitvoering bij de Nederlandse Bachvereniging in Naarden, wat aanleiding

was de Zwitser bij philharmonie zuidnederland uit te nodigen. MacLeod verzamelde een cast van internationale statuur om zich heen, waarbij een hoofdrol voor evangelist Marcel Beekman was weggelegd. MacLeod tekende voor een menselijke en vocale benadering van Bachs passie. Met medewerking van het Philips' Philharmonisch Koor en het kinderkoor van Schola Cantorum Puerorum werden er tussen 12 en 15 april vier uitvoeringen in Eindhoven, Maastricht en Venlo gegeven.

HaFa-concerten

Het HaFa-project is in korte tijd een onmisbare schakel gebleken in het verbinden van het orkest met de regio en de amateurmuziekwereld. Door jaarlijks met plaatselijke harmonieën en fanfares een samenwerking aan te gaan, speelt het orkest door de hele regio en boort een nieuw publiek aan. De philharmonie zuidnederland deelt haar kennis, inspireert de verenigingen en spoort aan om hun cultureel ondernemerschap verder te ontwikkelen. “Het idee was net zo simpel als origineel. De beroepsmuzikanten van philharmonie zuidnederland gingen terug naar de plek waar het voor hen ooit begon. “De betrokkenheid van de leden was al groot, maar is nu nog groter”, schreef het *Brabants Dagblad* in 2016. Het HaFa-project leverde geslaagde samenwerkingen op met de muziekverenigingen van onder meer Someren, Oudenbosch, Herten en Heel. De concerten werden in Noord-Brabant geleid door Arjan Tien en in Limburg door Jan Cober. De winnaars van de solistenconcoursen van de Brabantse en Limburgse muziekbonden, de hoornist Camiel Lemmens, trompettist Romano Diederens en trombonist Luuk Janssen, soleerden met philharmonie zuidnederland. Musici van het orkest waren op hun beurt solist bij de plaatselijke harmonie of fanfare. En elke dirigent van harmonie of fanfare dirigeerde een werk van het programma van philharmonie zuidnederland. In de weken voorafgaand aan het concert gaven de musici van philharmonie zuidnederland workshops. Dit alles maakt het HaFa-project tot het toonbeeld van muzikale verbinding tussen de symfonische wereld en de blaasmuziek.

Opening Wereld Muziek Concours

Het Wereld Muziek Concours in Kerkrade is een begrip in de blaasmuziekwereld. Vanuit de hele wereld komen duizenden amateurmusici naar het evenement om in diverse concert- en showwedstrijden te strijden om de felbegeerde wereldtitels. De philharmonie zuidnederland verzorgde op 6 juli in de Rodahal Kerkrade onder leiding van Jan Cober samen met de harmonieën van Bleijerheide en Kaalheide de opening van het festival.

Opera op de Parade

In de maanden mei en juni brachten Opera Zuid en philharmonie zuidnederland de opera *Il Barbiere di Siviglia* van Rossini in de Nederlandse theaters. De opera vormde het debuut voor Waut Koeken als intendant van Opera Zuid. Met enkele artistieke keuzes wist Koeken meteen zijn stempel op deze geslaagde productie te drukken en de band tussen het operagezelschap en het orkest te versterken. De Zweed Per-Otto Johansson “leidde philharmonie zuidnederland met flair” (*NRC*) en “was zeer op dreef” (*Het Parool*) in Rossini’s kaskraker *Il Barbiere di Siviglia*. Hoogtepunt van deze voorjaarsproductie vormde de uitvoering op 27 juni tijdens Opera op de Parade, een niet meer weg te denken gratis evenement dat toe was aan zijn 11^e editie en door 8000 Bosschenaren werd bezocht. “Als de Parade in ’s-Hertogenbosch een dak had gehad, was het er gisteren afgegaan”, schreef het *Brabants Dagblad*. “Opera op de Parade bewees gisteravond opnieuw zijn bestaansrecht. De zangers en het orkest kregen het publiek op de knieën.”

Liberation Concert & Musica Sacra

Het *Liberation Concert*, het muzikaal eerbetoon aan de gesneuvelde soldaten die vochten voor onze vrijheid, op de Amerikaanse begraafplaats in Eijsden-Margraten was op 17 september toe aan zijn 12^e editie. Het concert maakte tevens deel uit van het festival Musica Sacra Maastricht. Binnen het festivalthema *Het Begin* vertelden de werken het verhaal van drie componisten die elk een nieuwe start in hun leven markeren. Samen met het Brabant Koor voerde het orkest onder leiding van Karel Deseure het aangrijpende *Chant des Déportés* van Messiaen voor het eerst in Nederland uit. Daarna volgde *Symfonie nr. 9* van Dvorák. De *Chichester Psalms* van Bernstein vormden als slot een oproep tot vrede, verzoening tussen religies en de viering van het leven.

Limburgs Korengala

Op 6 oktober opende het orkest samen met de Heerlense Oratoriumvereniging en het Venrays Mannenkoor de Limburgse Koordagen in de Oranjerie in Roermond. Het programma bood een dwarsdoorsnede van hetgeen de Limburgse amateurkoren te bieden hebben. Enrico Delamboyne en Emmanuël Pleijers gingen het orkest en de koren voor in repertoire van onder meer Händel, Rutter, Verdi, Jenkins, Miles en Led Zeppelin. Met de medewerking aan het Limburgs Korengala onderstreepte het orkest haar betrokkenheid bij het rijke amateurmuziekleven in Zuid-Nederland.

November Music

GATOT DANAR SULISTIYANTO

Met een volledig Indonesisch programma gaf een 7-koppig ensemble onder leiding van Lucas Vis op 11 november *acte de présence* tijdens November Music in de Verkade-fabriek in 's-Hertogenbosch. Hoofdmoot vormde de mede in opdracht van het orkest geschreven kameropera *Gadis Pantai* van Gatot Danar Sulistiyanto. Met medewerking van sopraan Bernadeta Astari werd de uitvoering van het weliswaar onvoltooide werk door het *Brabants Dagblad* “een bijzondere verrassing” genoemd en aangeduid als een van de hoogtepunten van het hedendaagse muziekfestival. Het programma werd eerder op 1 november in AINSI

in Maastricht uitgevoerd in combinatie met enkele *Musical Postcards*, gecomponeerd door leerlingen van het Sint-Maartenscollege in Maastricht.

Limburgse Kerst

Op 17 december kreeg het orkest tijdens de vierde editie van *Limburgse Kerst* de Wiener Sängerknaben op bezoek in Maastricht. Het bijna 500-jarige jongenskoor uit Wenen is door UNESCO bestempeld als immaterieel Werelderfgoed. Sinds lange tijd waren de engelenstemmen weer in Nederland te bewonderen. Om aan de grote vraag naar kaarten te kunnen voldoen moest er een concert worden bijgeboekt. Het middagconcert begon met een voorprogramma in de Onze Lieve Vrouw Basiliek met medewerking van kinderkoor Sjamaes en een kersttoespraak door burgemeester Annemarie Penn-Te Strake. Hierna gingen de bezoekers in een muzikale stoet onder begeleiding van de Maastrichtse Verkennersband naar het hoofdprogramma. In Theater aan het Vrijthof voerden het orkest en de Wiener Sängerknaben onder leiding van Enrico Delamboyne het *Oratorio de Noël* van Saint-Saëns en kerstliederen uit. Het programma werd twee dagen later in het Concertgebouw in Amsterdam herhaald.

WIENER SÄNGERKNABEN

Bijzondere projecten

Nieuwjaarsconcert De Efteling

Op 7 januari gaf het orkest in het Efteling Theater in De Efteling te Kaatsheuvel een *Nieuwjaarsconcert*. Het programma, geleid door Łukasz Borowicz bestond uit muziek van de attracties van het pretpark. Onder meer de *Tweede Aquanura Symfonie* met bekende melodieën uit het pretpark en de *Danse Macabre* van Saint-Saëns werden voor de meer dan 1000 aanwezige bezoekers uitgevoerd. Het concert, mede tot stand gekomen met steun van de Partnerkern De Langstraat van de Vrienden van philharmonie zuidnederland, was binnen 24 uur uitverkocht.

West Side Story – Film with Live Orchestra

Op 10 juli presenteerde het orkest samen met Theater aan het Vrijthof Leonard Bernsteins beroemde film *West Side Story – Film with Live Orchestra* op het Vrijthof in Maastricht. Maar liefst 7920 bezoekers kwamen af op het openlucht-evenement en genoten vanaf het plein of de omliggende terrassen. Het orkest speelde in de setting van de Vrijthof-concerten van André Rieu en kreeg de beschikking over alle faciliteiten van de Maastrichtse *Stehgeiger*. De 96 musici onder leiding van Wayne Marshall begeleidden vol verve de 2,5 uur durende film die was te volgen vanaf drie megaschermen. In een concertzaal is het synchroniseren van een liveorkest met de zang die door de originele cast vanaf het filmscherm klinkt al een *tour de force*. Het feit dat de film voor het eerst met liveorkest wereldwijd in de openlucht werd uitgevoerd, maakte het tot een nog veeleisender project. *De Limburger* sprak terecht over “Een huzarenstukje van philharmonie zuidnederland”.

Tournee Festival International de Piano La Roque d'Anthéron

Het orkest en Dmitri Liss werden eind juli uitgenodigd voor twee concerten op het gerenomeerde Festival International de Piano in het Zuid-Franse La Roque d'Anthéron. Hiermee werd de eerste buitenlandse tournee van philharmonie zuidnederland een feit. Het festival haalt vier weken lang de beste pianisten naar het 1600 plaatsen tellende openluchttheater van het stadje op een dertigtal kilometer van Aix-en-Provence. Van heinde en verre komen de bezoekers om te genieten van de pianomuziek op het allerhoogste niveau in een feeëriek sfeer. Na het concert op 19 juli in het kader van Robeco SummerNights in het Concertgebouw in Amsterdam (beloond met 5 sterren in *Het Parool*) vloog het orkest naar Frankrijk om samen met de Russische klavierleeuw Boris Berezovsky het festival op 21 juli te openen. Op het programma stond het *Pianoconcert nr. 2* van Rachmaninov en *Sheherazade* van Rimski-Korsakov. Dankbaar werd het ovationele applaus van het Franse publiek in het uitverkochte Parc du Château de Florans door het orkest in ontvangst genomen. Op 23 juli volgde een tweede concert, deze keer met meesterpianist Behzod Abduraimov als solist in het *Pianoconcert nr. 3* van Rachmaninov, de *Peer Gynt Suite nr. 1* van Grieg en *La Valse* van Ravel. “De philharmonie zuidnederland werd met scherppte gedirigeerd door Dmitri Liss in volledige dialoog met de pianist. (...) Het orkest speelde uitgebalanceerd, kleurrijk en met een prachtige frasering (*Journal Zibeline*). Op beide avonden speelde het orkest voor een uitverkocht theater van 1600 bezoekers.

Lionsconcert

Ieder jaar verleent het orkest met veel voldoening haar medewerking aan het *Lionsconcert* in het Provinciehuis in 's-Hertogenbosch. Op 23 september speelden een 15-koppig strijkersensemble van het orkest onder aanvoering van concertmeester Adelina Hasani voor de altijd zeer dankbare

zieke en bejaarde toehoorders. Het *Sextet nr. 2* van Brahms in de versie voor strijkorkest, het *Vioolconcert in e* van Mendelssohn met Hasani als soliste en het *Adagio voor klarinet en strijkers* van Baermann met solist Tim Huybregts zorgden voor een passende muzikale middag.

Kamermuziek

Naast het uitvoeren van de symfonische en educatieve taken in orkestbezetting vormen de musici van philharmonie zuidnederland met regelmaat allerlei kamermuziekensembles. Het doel is tweeledig: kamermuziek verbetert het samenspel en de persoonlijke ontwikkeling van de musici. Daarnaast biedt het de kans om als ambassadeurs van het orkest verbindingen met het bedrijfsleven te leggen of de relatie met de achterban van het orkest – de Vrienden van philharmonie zuidnederland in het bijzonder – te verstevigen.

JekerKlassiek

Een bijzonder charmante uiting van de verbondenheid van het orkest met haar thuisbasis Maastricht is het kamermuziekfestival JekerKlassiek. De bewoners en ondernemers van het Jekerkwartier in de historische Maastrichtse binnenstad namen voor het derde jaar op rij het initiatief voor een divers geprogrammeerd kamermuziekfestival. De informele sfeer en de niet-alledaagse concertlocaties – variërend van terras tot woonkamer en van kapel tot hotel-lobby – zorgden dat het publiek genoot van diverse optredens door ensembles van philharmonie zuidnederland.

Opening Het Parcours

Het koperkwintet en stadsbeiaardier Frank Steijns speelden op 10 september in het Stadhuis van Maastricht tijdens de opening van Het Parcours, de traditionele aftrap van het cultureel seizoen. Naast klassiek repertoire mixten twee dj's vanaf de toren van het Stadhuis *samples* van de koperblazers met de klanken van het carillon tot een hedendaags klankexperiment.

Strijkers van philharmonie zuidnederland

Onder aanvoering van concertmeester Adelina Hasani speelde een 15-koppig strijkorkest op 15 en 17 september tijdens de Kunstsdagen Wittem in de Kloosterbibliotheek Wittem en de Willem Twee-zaal in 's-Hertogenbosch. Op het programma stonden twee werken die elkaar in het moment van het componeren niet zoveel ontlopen, maar een heel andere klankwereld hebben: het *Sextet nr. 2* van Brahms en *Verklärte Nacht* van Schönberg.

Navenant Culinair

Ten slotte is nog noemenswaardig de samenwerking met de Navenant Culinair-diners die door hoofdsponsor Holbox uit Echt maandelijks worden georganiseerd. Voor het derde seizoen op rij werden de diners door diverse ensembles muzikaal opgeluisterd.

STRIJKERS VAN PHILHARMONIE ZUIDNEDERLAND

Talentontwikkeling

De philharmonie zuidnederland wil meer zijn dan alleen een goed spelend en in Zuid-Nederland diepgeworteld orkest. Daarom beschouwt het orkest talentontwikkeling als een voorname taak. In diverse projecten en samenwerkingen vervulde philharmonie zuidnederland een rol als inspirator voor het rijke amateurmuziekleven en als talentontwikkelaar voor de musici van morgen.

Orkestacademie

In samenwerking met het Conservatorium in Maastricht startte philharmonie zuidnederland in 2015 met de Orkestacademie. Studenten die zich verder willen bekwamen in orkestspel, kunnen auditeren en tijdens een of meerdere projecten stage lopen bij het orkest. Elke student krijgt een musicus van philharmonie zuidnederland als coach toegewezen voor het instuderen van de orkestpartijen en

begeleiding tijdens de repetities en concerten. Het hele jaar speelden Academisten geregeld mee in philharmonie zuidnederland. De Orkestacademie sluit aan bij het vak Orkestspel, dat deel uitmaakt van het curriculum van het Conservatorium in Maastricht en hoofdzakelijk wordt onderwezen door musici uit het orkest. Diverse studenten slaagden voor de audities en doorliepen met goed gevolg de stage bij het orkest.

Brabantse Strijkersdag

Op 26 maart organiseerde het orkest in samenwerking met FASO en het CKE Eindhoven de Brabantse Strijkersdag. Tijdens dit jaarlijkse evenement worden de deelnemers door de musici van philharmonie zuidnederland een dag lang meegenomen in de geheimen van het samen musiceren en bespelen van verschillende strijkinstrumenten. Deze dag vol kennisoverdracht, inspiratie en speelplezier werd afgesloten met een slotconcert waarin de deelnemers in diverse ensembles op hun eigen topniveau musicerden.

Euregio Jeugdorkest

Op 1 juli gaven het Euregio Jeugdorkest (EJO) en philharmonie zuidnederland samen een concert in het Muziekgebouw Eindhoven. Het uit Zuid-Nederlandse en Vlaamse talenten bestaande symfonieorkest maakte grote indruk op het publiek met een pakkende uitvoering van de *Suite* uit *De Vuurvogel* van Stravinsky. "In het kader van talentontwikkeling trekt philharmonie zuidnederland al enkele jaren op met HaFa-orkesten (...) met als bonus een optreden door het Euregio Jeugdorkest", schreef het *Eindhovens Dagblad*. Concertmeester Adelina Hasani van philharmonie zuidnederland soleerde bij het EJO in de *Tzigane* van Ravel. Tijdens het optreden dat na de pauze volgde door philharmonie zuidnederland mocht EJO-dirigent Hans Casteleyn philharmonie zuidnederland leiden. Elise Bevers, EJO-klarinetiste en studente aan het Conservatorium Maastricht, soleerde onder begeleiding van het orkest in het *Concertino* van Weber.

Internationaal Vocalisten Concours

Op 16 september begeleidde het orkest onder leiding van Kenneth Montgomery de finale van het prestigieuze Internationaal Vocalisten Concours in 's-Hertogenbosch. Een altijd dankbare, maar verantwoordelijke taak voor het orkest voor de ogen van een internationale vakjury en vele vertegenwoordigers van impresariaten en concertzalen. De finalisten zingen het meest uiteenlopende repertoire, dat pas enkele dagen voor de finale bekend wordt gemaakt. Aan de finale

ADELINA HASANI

deden zeven zangers mee, afkomstig uit China, Groot-Brittannië, Rusland, Polen en Zuid-Korea. De Chinese mezzosopraan Yajie Zhang werd als winnares uitgeroepen.

Opera Zuid

Als vaste samenwerkingspartner droeg philharmonie zuidnederland bij aan de talentontwikkeling van de zangers van Opera Zuid in de eerder genoemde voorjaarsproductie *Il Barbiere di Siviglia* en in november en december in de opera *Werther* van Jules Massenet. De artistieke leiding was in handen van dirigent Pieter-Jelle de Boer en regisseur Sybrand van der Werf. “Onder dirigent Pieter-Jelle de Boer blijkt een uitstekend spelende philharmonie zuidnederland de ideale graadmeter voor de gevoelstemperatuur van de personages”, aldus *NRC. de Volkskrant* voegde eraan toe: “Een belangrijk deel van de dramatiek komt uit de orkestbak, waar dirigent Pieter-Jelle de Boer, debutant bij Opera Zuid, philharmonie zuidnederland met vaste hand door Massenets nimmer exuberante, maar smaakvolle en contrastrijke partituur leidt, en er gloed, kleur en warmte in brengt.”

Nationale Master Orkestdirectie

De Nationale Master Orkestdirectie van de Conservatoria van Amsterdam en Den Haag is een belangrijke kweekvijver van dirigeertalent. Waar mogelijk dient philharmonie zuidnederland als praktijkorkest of volgen studenten de orkestrepetities. Op 23 november diende philharmonie zuidnederland in Maastricht als praktijkorkest. Dirigent Kenneth Montgomery voorzag de studenten van aanwijzingen wat betreft de repetitietechnieken en de interpretatie van Haydn.

Amateurs

Op diverse manieren zette het orkest haar expertise in om amateurmusici te inspireren en enthousiasmeren. Een belangrijk element van het HaFa-project vormden de workshops waarbij orkestmusici de leden van de deelnemende verenigingen voorafgaand aan het gezamenlijk concert lesgaven. De projecten met het semiprofessionele Brabant Koor in februari en september, de uitvoering van *Matthäus-Passion* met het Philips' Philharmonisch Koor en Schola Cantorum Puerorum, en het Limburgs Korengala met amateurkoren uit Heerlen en Venray waren naast een verrijking van de programmering een kruisbestuiving tussen professionals en amateurs.

Concoursen

De winnaars van het Prinses Christina Concours Regio Zuid, de regionale solistenconcoursen van de Limburgse Bond van Muziekgezelschappen en de Brabantse Bond van Muziekverenigingen en leden van het Euregio Jeugd-orkest kregen in 2017 de kans om met het orkest te soleren. In het voortraject werden ze intensief begeleid door onze musici en getraind in het soleren met orkest.

Achter de schermen

De complexe organisatie en logistiek van een orkest vraagt om bekwame medewerkers achter de schermen. Binnen de staf van philharmonie zuidnederland werden op de afdelingen Marketing & Communicatie en Educatie stageplekken en meeloopstages gecreëerd. Zo wordt de specialistische kennis die in een orkestorganisatie vereist is, doorgegeven aan een nieuwe generatie.

educatief jaarverslag 2017

The background features a vibrant yellow color with abstract, overlapping shapes in shades of orange and light yellow. A large, rounded orange shape is prominent in the lower right, and a diagonal orange band cuts across the middle. The overall aesthetic is modern and energetic.

Inleiding: Op muzikale ontdekkingstocht	23
De projecten	24
Bijzondere projecten, nieuwe initiatieven	25
Succesvolle eerste studiedag voor leerkrachten uit het primair onderwijs	25
Première nieuwe voorstelling <i>Orpheus!</i>	25
Udens College	25
<i>Musical Postcards</i> in nieuwe vorm	26
Op herhaling: <i>HeartBeat</i> en <i>Toon je Kunsten</i>	26
Op naar vernieuwing	27
Samen komen we verder	28
DOOR!-dag	28
Leerorkest in Tilburg bij <i>Alice in Wonderland</i>	28
Brabant Menu	29
Instrumentengalerij <i>Alice in Wonderland</i>	29
Samenwerking met de Pabo	29
Aandacht voor kwaliteit	30
PO-onderzoek	30
Afronding onderzoek VO	30
Digitaal lesmateriaal	30
<i>Repetitiebezoek</i> in een nieuwe jas	30
De philharmonie zuidnederland laat van zich horen	31
In de pers	31
Overige uitingen	31
Bijlage 1	32
Bijlage 2	38

Inleiding

Op muzikale ontdekkingstocht

Dat muziek een positieve bijdrage levert aan de ontwikkeling van het kind staat onomstotelijk vast. Hoe meer muziek je hoort, hoe beter je leert luisteren: naar muziek, naar anderen, naar jezelf. Niet voor niets staat muziek op de basisschool weer volop in de belangstelling. Aan die muzikale ontdekkingstocht levert philharmonie zuidnederland een bijdrage. De activiteiten van philharmonie zuidnederland, of het nu om een klein ensemble op school gaat of de concerten met het hele orkest, brengen leerlingen uit het primair onderwijs in een wereld die ze vaak niet kennen. Ze horen nieuwe instrumenten, worden verwonderd door de verrassende muziek, raken geïnspireerd voor hun muziekles op school of buitenschools.

De philharmonie zuidnederland heeft ook een uitgebreid aanbod voor het voortgezet onderwijs. Met dit programma wil het orkest leerlingen een unieke en authentieke ervaring bieden, die zij in de klas niet kunnen krijgen. Zo zijn er speciaal op de doelgroep toegesneden producties, zoals het dansconcert *HeartBeat*. Ook zijn er op maat gemaakte ontmoetingen met het orkest, dirigent of solist bij een *Repetitiebezoek* of *Meet & Greet*. Hoe mooi is het als een, voor een vluchteling gecomponeerde, *Musical Postcard* door professionele musici wordt uitgevoerd! Uniek is de ontmoeting in het museum, letterlijk *Tussen Kunst & Klank*, passend binnen CKV en voor leerlingen met een kunst- of muziekprofiel. Bij alle activiteiten gaat het om meer dan muziek alleen. Over de kracht van doelgericht samenwerken of het gebruikmaken van het onderzoekend vermogen om iets nieuws te creëren. Over de betekenis van muziek in je eigen leven en je eigen mening vormen over maatschappelijke onderwerpen.

Klassieke muziek staat niet dicht bij de jongere van deze tijd. Door hen muziek te laten ervaren en hen in contact te brengen met de meest bevroegen ambassadeurs van klassieke symfonische muziek gaat er een wereld voor hen open, waartoe zij zich op hun eigen manier mogen verhouden.

Dr. Stefan Rosu, *Intendant en Bestuurder*
Adeline van Campen, *Hoofd Educatie*

De projecten

In 2017 bestond het aanbod van philharmonie zuidnederland uit de volgende programma's:

Primair onderwijs

Het kleine Nachtorkest	groep 1-2 (3)
Alles in de Wind	groep 3-4
Peter en de Wolf	groep 4-7
Orpheus!	groep 5-6 (7)

Orkestprojecten

Alice in Wonderland	groep 5-6
HeartBeat	groep 7-8

Workshops

Componeren in de klas, Pbones, Toon je Kunsten

Voortgezet onderwijs

Tussen Kunst & Klank
 Repetitiebezoek
 Musical Postcards
 Componeren in de klas
 Meet & Greet
 KOMmetjeKUNST
 i-Classics

**MUZIEK VOOR
 JONGE GASTEN**

Aanvullende lessen of workshops

konden worden afgenomen bij de projecten *Het kleine Nachtorkest*, *Alles in de Wind* en *Alice in Wonderland*.

Een instrumentengalerij ging vooraf aan de uitvoering van *Alice in Wonderland* in Roermond en Heerlen.

Met deze projecten bereikte philharmonie zuidnederland 22.883 leerlingen in 2017.

Bijzondere projecten, nieuwe initiatieven

Succesvolle eerste studiedag voor leerkrachten uit het primair onderwijs

Op 5 april 2017 vond de eerste studiedag *Muziek, daar zit wat in!* plaats, waarbij leerkrachten uit het primair onderwijs ondergedompeld werden in de orkest- en (klassieke-) muziekwereld. Deze studiedag werd georganiseerd in het kader van de deskundigheidsbevordering van leerkrachten, een speerpunt van de landelijke regeling Impuls Muziekonderwijs en DOOR! (Limburg). Leerkrachten uit heel Zuid-Nederland waren aanwezig bij deze dag vol inspiratie, muziek en creatieve workshops, die begon met het bijwonen van een orkestrepetitie waarbij de deelnemers tussen de musici zaten. Voor deze studiedag werkte het orkest samen met muziekpedagoog Karin van Hengel en Vivian Knols, werkzaam aan de Nieuwste Pabo. Behalve leerkrachten en intermediairs bezochten ook studenten van Fontys Venlo (Pabo) deze studiedag.

Première nieuwe voorstelling Orpheus!

Al sinds het begin van haar bestaan speelt philharmonie zuidnederland ensemblevoorstellingen op scholen in het primair onderwijs, waarin klassieke muziek en drama intensief samengaan. Met de nieuwe voorstelling *Orpheus!* voor groep 5-6, die in oktober 2017 in première ging, is nog meer verdieping gecreëerd: klassieke muziek, drama en poëzie komen samen in een ingetogen voorstelling met als thema *Herinneren*. De mythe over Orpheus leent zich uitstekend voor een muzikale voorstelling. Orpheus is immers de enige mythologische held die niet naar de wapens grijpt, maar muziek gebruikt om de wereld en vooral Eurydice voor zich te winnen. Regisseur Joost Dekker en acteur Michiel Bijmans zijn in de pen geklommen om een passend script te schrijven. De musici zijn op zoek gegaan naar muziek, die zó tot de verbeelding spreekt dat de noten een deel van het verhaal kunnen vertellen. De regisseur heeft ervoor gekozen om de musici geen tekst te

geven. Door hun muziekspel is het viertal als het ware een apart personage op het kleine toneel, dat kleur geeft aan de drie rollen die acteur Michiel Bijmans speelt: de wat bonkige Odysseus, de poëtische Eurydice en de zakelijke verteller. Om de aandacht naar de speelplek te trekken, heeft de regisseur gekozen voor een ronde speelvloer waar de leerlingen omheen zitten. Op deze manier is hun betrokkenheid bij de voorstelling optimaal. De spelers staan soms ook tussen het publiek in. Zo ervaren de leerlingen muziek en tekst van heel dichtbij. Muziek en tekst vormen het voornaamste onderdeel van de voorstelling. Op het doek tegen de achterwand komen schilderijen en beelden voorbij uit de verschillende stijlperiodes van de kunstgeschiedenis, die het verhaal ondersteunen. Ze worden geprojecteerd met een ouderwetse overheadprojector.

Udens College

In 2017 werkte philharmonie zuidnederland voor het eerst samen met het Udens College. In november ontmoetten bovenbouwleerlingen HAVO/VWO het orkest op school én in de concertzaal. Het Udens College wilde leerlingen inzicht laten krijgen in de muziek van de romantiek. Het op maat gemaakte programma bereidde voor op een concertbezoek in Muziekgebouw Eindhoven. Voorafgaand daaraan kwamen orkestmusici op school om leerlingen klassieke muziek te laten ervaren. Enerzijds door de creatieve workshop *Componeren in de klas*, waarbij leerlingen zelf muziek maakten, anderzijds door een miniconcertje van een strijktrio (bestaande uit de orkestmusici David Ernst (viool), Manfred Kloens (altviool) en Anton Ivanov (cello) dat leerlingen inzicht gaf in de klankkleur, speelwijze en virtuositeit van de romantiek. Een unieke en authentieke ervaring die klassieke muziek toegankelijk maakt voor middelbare scholieren.

24 Leerlingen uit VWO 4 en 5 die de workshop *Componeren in de klas* onder leiding van onze bevoegen klarinettist Roger Niese hebben gevolgd, presenteerden het resultaat

van de workshops voorafgaand aan het concert van philharmonie zuidnederland op 11 november 2017 in de foyer van Muziekgebouw Eindhoven.

Musical Postcards in nieuwe vorm

Eind 2016 presenteerde philharmonie zuidnederland als eerste Nederlandse symfonieorkest een *Musical Postcard* in de concertzaal. Ook in 2017 voerde philharmonie zuidnederland wederom een aantal *Musical Postcards* uit. Initiatiefnemer van deze muzikale samenwerking tussen orkest, Conservatorium Maastricht en het Sint-Maartenscollege te Maastricht was Willie Arets, muziekdocent op deze school. Leerlingen met examenvak Muziek van het Sint-Maartenscollege ontvingen twee *Musical Postcards*: van de 13-jarige Mondriana Villegas uit New York en de 13-jarige Shaza Manla uit Syrië. De leerlingen maakten in een aantal workshops, onder begeleiding van conservatoriumstudenten, drie muzikale reacties. Op woensdag 1 november werd in AINSI in Maastricht de Indonesische opera *Gadis Pantai* uitgevoerd door een ensemble van philharmonie zuidnederland. Voorafgaand aan deze kameropera werden de twee *Musical Postcards* die leerlingen van het Sint-Maartenscollege ontvingen, op scherm vertoond. Aansluitend voerden orkestmusici de drie composities uit die de leerlingen als respons op deze *Musical Postcards* schreven.

Op herhaling: HeartBeat en Toon je Kunsten

In februari en november heeft philharmonie zuidnederland het succesvolle project *HeartBeat* voor groep 7-8 en de brugklas herhaald. Deze innovatieve samenwerking tussen een klassiek symfonieorkest en het moderne Dansgezelschap Project Sally Maastricht leverde een voorstelling op die naam maakte. De voorstellingen in november waren dan ook snel uitverkocht.

In juni 2017 vond de tweede editie van *Toon je Kunsten* plaats, op basisschool De Neerakker in Heythuysen. Gedurende het hele schooljaar bezochten leerlingen voorstellingen van philharmonie zuidnederland (in de zaal of op school) en in de laatste weken van het schooljaar kregen alle klassen drie workshops van orkestmusici met als eindresultaat een spetterend optreden. Maar liefst 400 leerlingen én leerkrachten versterkt met een combo bestaande uit leden van philharmonie zuidnederland voerden de compositie *Toon je Kunsten* uit tijdens een groot eindoptreden voor ouders en pers. De groepen 1-2-3 zongen en dansten met zelfgemaakte instrumenten. Groep 4 zong en speelde op fluitjes van pvc-buis, de leerlingen van groep 5-6 trommelde op emmers en speciekuipen en de groepen 7-8 raptten en speelden op plastic trombones (Pbones). De leraren hadden hun eigen rol met *bodysounds* en soleerden op kazoo's. Alles op de speciaal geschreven compositie *Toon je Kunsten* van Toek Numan.

Op de vraag waarom basisschool De Neerakker koos voor een driejarig muziektraject, waar *Toon je Kunsten* deel van uitmaakt, antwoordde cultuuroördinator Marjo Schroën: "Op deze manier kunnen we het muziekonderwijs op school verbeteren. Muziekonderwijs draagt bij aan een heleboel competenties die de kinderen nodig hebben voor de toekomst. Denk aan: beter leren samenwerken, creativiteit, goed kunnen reflecteren. Deze vaardigheden kun je trainen met muziekonderwijs. Zo draag je met muziekonderwijs bij aan het ontwikkelen van een hoger IQ, doordat de hersenhelften beter gaan samenwerken. Ook de plaatselijke harmonie en het lokale koor zijn betrokken bij het samenwerkingsproject. Het was een heel geslaagd project. Ik heb echt kippenvelmomenten beleefd en ik denk dat heel veel kinderen dit project nooit van hun leven vergeten."

Op naar vernieuwing

De philharmonie zuidnederland investeert veel in de ontwikkeling van haar educatieprojecten. Zo ook in de ensembleprojecten die het orkest vier seizoenen achter elkaar aanbiedt aan het primair onderwijs. Na vier jaar is het tijd voor nieuwe projecten. In 2017 ging de nieuwe voorstelling *Orpheus!* voor groep 5-6 (7) in première. Daarnaast werd in 2017 gestart met het ontwikkelen van een nieuwe voorstelling voor groep 1-2 (3): *Nieuwsgierige Neus*. De première hiervan vindt in 2018 plaats. Het project *Lejo ontdekt het orkest* voor groep 3-4 vroeg eveneens een extra investering in de huidige opzet van de voorstelling. Ook hiervoor startten in 2017 de voorbereidingen, met als resultaat een reeks voorstellingen in 2018 in de kleine zalen in Brabant en Limburg.

Samen komen we verder

DOOR!-dag

Op 23 juni 2017 vond de eerste DOOR!-dag plaats, een dag vol workshops en muziek. In aanwezigheid van de Gedeputeerde Cultuur Provincie Limburg, de heer Ger Koopmans, richtten Adams Muziekcentrale, DOOR! en philharmonie zuidnederland het Instrumentendepot Limburg op. Scholen en muziekverenigingen hebben daardoor toegang tot een uitgebreid instrumentarium om bijvoorbeeld een schoolorkest te starten of leerlingen individueel muzikles te geven. De dag stond uiteraard bol van muziek: maar liefst 400 leerlingen zongen samen met philharmonie zuidnederland bekende kinderliedjes bewerkt voor orkest door onze klarinettist Roger Niese. Studenten van de Pabo's in Venlo en Sittard leverden een bijdrage door het instuderen van de liedjes met deze leerlingen van de zogenaamde Vroege Vogel-scholen. Het optreden dat werd bijgewoond door veel enthousiaste ouders, werd aangevuld met optredens van de jonge talenten Romano Diederer (trompet) en Camiel Lemmens (hoorn), die soleerden met het orkest.

Leerorkest in Tilburg bij Alice in Wonderland

Op woensdag 25 januari 2018 waren ruim 90 leerlingen van het Wijkorkest Tilburg Noord met een ouder of begeleider te gast bij philharmonie zuidnederland in Theaters Tilburg, op initiatief van de Partnergroep Tilburg van de Vrienden van philharmonie zuidnederland en mogelijk gemaakt door Melis Gieterijen. Bussen van BBA Tours brachten de kinderen naar Theaters Tilburg om het familieconcert *Alice in Wonderland* bij te wonen. Voor de meeste kinderen was dit een eerste kennismaking met de concertzaal en met het symfonieorkest. Vooraf namen de kinderen deel aan een muziekcarrousel waarbij ze kennismaakten met orkestmusici en hun instrument. Ook luisterden ze naar het eigen leerlingenorkest L'Aventure Musicale. Aansluitend bezochten de kinderen het indrukwekkende theaterconcert *Alice in Wonderland*. De enthousiaste reacties na afloop lieten zien dat 'onze jonge gasten' genoten hebben en een bijzondere ervaring rijker zijn.

Brabant Menu

Vanaf 2017 bood Kunstbalie niet meer het KunstSelect-menu aan. Hierdoor verviel de mogelijkheid voor werkgroepen in Brabant om een vastgesteld cultuuraanbod voor alle leerjaren van de school af te nemen. Vier Brabantse gezelschappen hebben de handen ineengeslagen om een vervangend menu samen te stellen. Doel is om de scholen hoogwaardig receptief aanbod te presenteren dat zij makkelijk kunnen afnemen. De leden van dit Brabant Menu zijn met een aantal werkgroepen die hiervoor belangstelling hadden, in overleg gegaan. Bedoeling was dat er goed op de vraag van de werkgroep werd ingespeeld. Dit resulteerde in 2017 in een afname van *Alles in de Wind* (groep 3-4) voor ruim 2000 leerlingen en *HeartBeat* (groep 7-8) voor bijna 900 leerlingen.

Instrumentengalerij Alice in Wonderland

Op 31 mei 2017 bezochten 400 leerlingen van groep 5-6 uit de regio Roermond de muzikale voorstelling *Alice in Wonderland*. Voor een groot deel van de leerlingen was dit de eerste keer dat ze in een theater waren. In samenwerking met de muziekafdeling van ECI Cultuurfabriek voegde philharmonie zuidnederland hier een extra dimensie aan toe: voorafgaand aan het concert was er in ECI Cultuurfabriek een instrumentengalerij voor enkele scholen. Leerlingen konden instrumenten van dichtbij bekijken, horen en zelf bespelen. De instrumentengalerij met aansluitend de voorstelling *Alice in Wonderland* zorgden voor inspiratie voor de leerlingen.

Samenwerking met de Pabo

Tweedejaars studenten van de Pabo – Fontys Eindhoven, maakten actief kennis met educatieve activiteiten van philharmonie zuidnederland. Zo kregen studenten workshops van de musici, acteur en decorontwerpster van de nieuwe ensemblevoorstelling *Orpheus!*. Aansluitend bezochten ze deze voorstelling op Jenaplanschool De Driestam in Eindhoven, samen met leerlingen van groep 5-6. Derdejaarsstudenten van deze Pabo volgden de workshop *Componeren in de klas* onder leiding van onze violist Machiel Swillens als onderdeel van het thema *Onderzoekend leren*. Daarna bezochten ze de voorstelling *HeartBeat* (groep 7-8) in Muziekgebouw Eindhoven en onderzochten ze hoe deze voorstelling kan bijdragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen uit de bovenbouw van het primair onderwijs. Ook met de Pabo in Helmond – Hogeschool de Kempel, werd samengewerkt: vierdejaars studenten kregen een presentatie van de educatieve activiteiten én kwalitatieve doelstellingen van philharmonie zuidnederland. De studenten maakten kennis met diverse culturele instellingen en hadden de opdracht om een culturele activiteit voor hun stageschool te organiseren. Het resultaat: philharmonie zuidnederland speelde in november 2017 twee voorstellingen van *Orpheus!* op basischolen in de regio Helmond. Een student van de Pabo Venlo deed tijdens een korte stage onderzoek naar de wensen van de leerkrachten op het gebied van digitaal lesmateriaal voor de muziekles.

Aandacht voor kwaliteit

PO-onderzoek

Momenteel zijn er veel veranderingen in het educatieveld. De concertseizoenen en schooljaren blijven zich echter aandienen. Op het moment dat leerkrachten, directeuren en interne cultuurcoördinatoren keuzes maken voor het samenstellen van cultuureducatieve programma's voor hun school, moeten zij philharmonie zuidnederland voldoende op hun netvlies hebben staan. Ook moeten ze een juiste beeldvorming rondom het orkest hebben en zich bewust zijn van de waarde van klassieke muziek en een professioneel symfonieorkest binnen het onderwijs. In samenwerking met onderzoeksbureau Flycatcher onderzocht de afdeling Educatie daarom op welke manier het orkest de directe communicatie met de doelgroep kan aanscherpen en verbeteren met daarbij de juiste beeldvorming en positionering. De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek waren dat basisscholen eerder geïnformeerd willen worden over het educatieaanbod (april), e-mailings gewenst zijn om informatie te ontvangen, informatie over prijs, locatie, inhoud en lesmateriaal het belangrijkste is, evenals informatie over (landelijke) regelingen waar het orkest bij aansluit. Als terugkerend probleem werd vervoer genoemd: dit maakt het moeilijk om een schoolconcert te bezoeken. Ook werd duidelijk dat respondenten die eerder een project van philharmonie zuidnederland afnamen een positiever beeld van klassieke muziek hadden dan respondenten die geen projecten afnamen. Aan het onderzoek namen 167 scholen uit Brabant en Limburg deel.

Afronding onderzoek VO

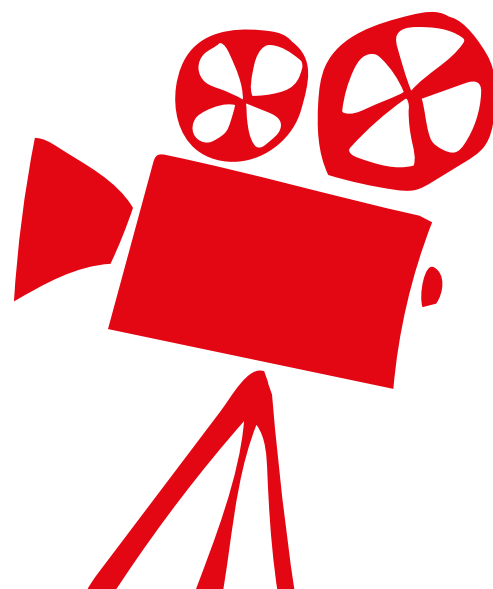
In 2016 deed stagiaire Jana Houben onderzoek naar het voortgezet onderwijs en de communicatie van philharmonie zuidnederland over haar educatieaanbod VO. In 2017 breidde stagiaire Merel Derickx dit onderzoek uit door specifiek te onderzoeken hoe de muziekprojecten van het orkest beter konden aansluiten bij het curriculum van het voortgezet onderwijs. Het resultaat van beide onderzoeken was een nieuwe benadering van het voortgezet onderwijs. Enerzijds werd het aanbod verscherpt, zodat het beter aansluit bij het curriculum en de behoeften en wensen van docenten. Anderzijds werd de communicatie aangepast: persoonlijke gesprekken met docenten zorgden voor meer op maat gemaakte projecten én er werd een eigen brochure VO uitgebracht.

Digitaal lesmateriaal

Een belangrijk speerpunt in 2017 was de ontwikkeling van digitaal lesmateriaal. Scholen uit het primair onderwijs maken tegenwoordig allemaal gebruik van het digibord. Het digibord is het ideale middel om lesmateriaal laagdrempelig aan te bieden. De philharmonie zuidnederland is voor het vervaardigen van het digitale lesmateriaal in zee gegaan met Studio Kloek, waarmee het orkest al goede ervaringen heeft opgebouwd met de productie van het lesmateriaal van *Vol Verwachting* (november 2015). Barbara Mulderink van Studio Kloek zorgt voor een passend ontwerp dat aanspreekt, Sander Hassing zorgt voor de digitale vertaling van de wensen voor het lesmateriaal. Het gebruik van een speciale website voor het lesmateriaal vraagt om leuke interactieve opdrachten waarin diverse aspecten van het orkest aan bod komen maar vraagt ook om een verscheidenheid aan filmmateriaal, waarvoor het orkest samenwerkt met filmmaker Stijn van der Loo. Voor het filmmateriaal is het belangrijk dat musici het orkest een gezicht geven en leerlingen hen al leren kennen. De filmpjes worden tevens ingezet om muzikale opdrachten kort en duidelijk te demonstreren. Het nieuwe digitale lesmateriaal is in 2017 gemaakt voor *Orpheus!*, *HeartBeat* en *De Liefhebber* (uitvoering januari 2018).

Repetitiebezoek in een nieuwe jas

Het *Repetitiebezoek* dat philharmonie zuidnederland al enige tijd aanbiedt, is aangescherpt. De bezoeken zijn actiever en bestaan uit korte workshops waarbij verschillende aspecten van het orkest aan bod komen. Het luisteren naar een stukje repetitie van het orkest is nog steeds de kern, maar daarnaast werd het programma nog meer op wens van de school aangepast. Zo ontmoetten de leerlingen bijvoorbeeld de bibliothecaris en bekeken ze samen een partituur.

De philharmonie zuidnederland laat van zich horen

Behalve het organiseren en uitvoeren van de verschillende educatieprojecten, is het belangrijk om intern en extern onder de aandacht te brengen wat het orkest op educatiegebied doet. Dit leidt tot verschillende publicaties in kranten en vaktijdschriften, vermeldingen op social media en in nieuwsbrieven et cetera. Hieronder volgt een selectie van de meest in het oog springende vermeldingen.

In de pers

Op televisie was het educatieaanbod te zien in de tv-serie *Gedreven Maatwerk, voor en achter de schermen bij philharmonie zuidnederland* (L1, Omroep Brabant, Brava). Ook maakte L1 een item over *Toon je Kunsten* (nieuws) en *Orpheus!* (Blaaskracht). In de kranten en dagbladen was aandacht voor *Pbones* (AD), *HeartBeat* (*De Limburger*), de samenwerking met het Udens College (Brabants Dagblad), en de opening van het Instrumentendepot samen met DOOR! (*De Limburger*). Lokale kranten en huis-aan-huisbladen schreven over *Alice in Wonderland*, *Toon je Kunsten* en de samenwerking met het Wijkorkest Tilburg Noord. *Dans Magazine* en het tijdschrift *Luister* schreven over *HeartBeat*. Het LKCA publiceerde online een artikel over *Tussen Kunst & Klank*. In uitingen van Partners (nieuwsbrieven, social media) werd geschreven over nieuwe educatieve voorstellingen, de studiedag voor leerkrachten en het aanbod voor het voortgezet onderwijs.

Overige uitingen

Educatie was ook in 2017 een vast item in de externe nieuwsbrief van philharmonie zuidnederland. Bij alle orkestprojecten werden rij-ouders geïnformeerd over de voorstelling die hun kinderen én zichzelf (ca. 300 per project) bijwoonden. Tevens werd het genodigdenbeleid in 2017 voortgezet. Bij alle educatievoorstellingen waren gasten aanwezig: van marktplaatsen, interne cultuurcoördinatoren en cultuurcoaches tot politici, sponsors en Partners.

Bijlage 1

totaal bereik 22.883 leerlingen

HET KLEINE NACHTORKEST

Groep 1-2 (3)

VOORSTELLING: 2868 leerlingen

EXTRA LES IN DE KLAS: 633 leerlingen

Katten houden van muizen. Dat staat vast. Maar wat moet je nu doen als de kat de perfecte dirigent is om een muizenorkest te dirigeren? Dat is het dilemma waar de Jongen voor staat in deze intieme voorstelling. Composities van o.a. Tsjaikovski, Prokofjev, Bach, Milhaud, Mozart en Joplin zijn een essentieel onderdeel van de verhaallijn. In het lesmateriaal maken de leerlingen kennis met de personages uit de voorstelling en hun kenmerkende muziek. Ze bereiden de muizenmantra voor en onderzoeken een aantal sleutelbegrippen uit de voorstelling. In een creatieve eindopdracht verwerken de jonge luisteraars hun indrukken van de voorstelling.

REGIE: Dagmar Slagmolen

DECOR EN KOSTUUM: Steffie van Lamoen

Het Kleine Nachtorkest is geproduceerd door Oorkaan.

ALLES IN DE WIND

Groep 3-4

VOORSTELLING: 1878 leerlingen

EXTRA LES IN DE KLAS: 1322 leerlingen

Stel je zit op een onbewoond eiland, zonder de mensen waar je zo heel veel van houdt. Hoe zou je je dan voelen? Wie zou je kunnen troosten, wat maakt je bang? Ben je zo dapper om de strijd tegen eenzaamheid aan te gaan en je eigen huis te bouwen? Dat zijn allemaal gevoelens die de koning ondervindt nadat hij is aangespoeld op een onbewoond eiland. Hij mist zijn koningin vreselijk. Vier windrichtingen, gespeeld door drie blazers van philharmonie zuidnederland (fluit, hobo en klarinet), een acteur en zingende kinderen proberen hem te troosten. Dat is het perspectief van de muzikale voorstelling *Alles in de Wind*. De leerlingen hebben aan de hand van een schatkaart in het voorbereidende lesmateriaal al kennisgemaakt met de vier windrichtingen van het onbewoonde eiland. Ze participeren in de voorstelling door het zingen van het lied *Alles in de Wind*.

REGIE: Lise-Lott Kok

DECOR EN KOSTUUM: Steffie van Lamoen

PETER EN DE WOLF

Groep 5-7

VOORSTELLING: 762 leerlingen

De philharmonie zuidnederland voert het bekende verhaal *Peter en de Wolf* uit in een versie voor blaaskwintet met verteller en geeft het verhaal een eigentijdse wending door het sprookje te plaatsen in de context van de terugkeer van de wolf in Nederland. Werkelijkheid en fantasie, dier en maatschappij en de klankkleur van de instrumenten komen op speelse wijze in deze muzikale voorstelling aan bod. Leerlingen bereiden creatieve collages voor die terugkomen in de voorstelling zelf.

REGIE: Michiel Bijmans

DECOR: Steffie van Lamoen

KOSTUUM: Marloes Hankel

Dit project is ontwikkeld in samenwerking met toneelensemble Nieuw Repertoire.

ORPHEUS!

Groep 5-7

VOORSTELLING: 1382 leerlingen

EXTRA LES PABO: 60

Soms ontmoeten twee mensen elkaar en denken: wij horen bij elkaar en het lijkt wel of dat altijd zo is geweest. Zulke mensen waren Orpheus, met zijn prachtige muziek, en Eurydice. Als Eurydice sterft voelt Orpheus zich eenzamer dan ooit en kan hij niet stoppen zich haar te herinneren. Zijn muziek werd diepdroevig en de bomen en de stenen huilden met hem mee. Deze poëtische voorstelling speelt zich af tussen de leerlingen in, waardoor ze optimaal betrokken zijn bij de muziek. Het voorbereidende digitale lesmateriaal laat leerlingen vanuit verschillende leergebieden nadenken over het thema *Herinneren*, en leent zich uitermate goed voor het ontdekken van muziek, omdat het ook in de voorstelling zelf terugkomt.

REGIE: Joost Dekker

ALICE IN WONDERLAND

Groep 5-6

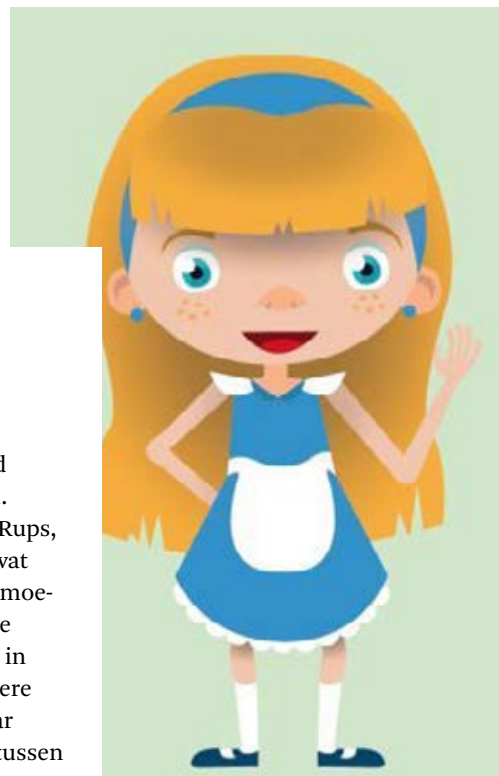
VOORSTELLING: 5721 leerlingen

EXTRA LES: 394

In haar slaap daalt Alice af in een andere wereld, een wereld waarin verbeelding en fantasie de werkelijkheid verdringen. Hoe voelt ze zich als ze de Getikte Hoedenmaker, de Blauwe Rups, de Hartenkoningin of het Gehaaste Konijn tegenkomt, en wat hebben zij haar te vertellen? Voor Alice is het zaak deze ontmoetingen een plek te geven en haar opdracht niet uit het oog te verliezen. Een voorstelling die uitnodigt om met leerlingen in gesprek te gaan over hoe je je voelt als je opeens in een andere wereld terecht komt. De beeldende muziek van Edward Elgar versterkt het verhaal. Het lesmateriaal legt een verbinding tussen de vakken rekenen, taal en drama en de muziek vanuit de wonderde wereld waar Alice in is beland.

REGIE: Lise-Lott Kok

Alice in Wonderland is ontwikkeld in samenwerking met jeugd- en jongerentheater Het Laagland.

HEARTBEAT

Groep 7-8 en Voortgezet Onderwijs - Brugklassen

VOORSTELLING: 5733 leerlingen (incl. workshops)

Een klassiek orkest en dynamische moderne dans: hoe breng je deze werelden samen? Wij stelden deze uitdagende vraag aan Dansgezelschap Project Sally Maastricht. Resultaat: het wervelende dansconcert *HeartBeat* waarin dansers, musici en leerlingen op zoek gaan naar hun eigen *heartbeat*. In de voorstelling volgen de leerlingen de Jongen die aanvankelijk geen *heartbeat* heeft, maar door zijn omgeving aangemoedigd wordt zijn hartslag weer te voelen. Dans en muziek gelijkwaardig op één podium. Zo ervaren leerlingen van dichtbij, behalve de dynamische dans, ook een gevarieerd concertprogramma van een symfonieorkest: van Bach en Beethoven tot post-minimal music van Vanessa Lann. Optimaal verweven zijn de musici en dansers tijdens de interludes die Vanessa Lann speciaal voor deze productie componeerde.

CHOREOGRAFIE: Stefan Ernst & Ronald Wintjens

Dit project is ontwikkeld i.s.m. Dansgezelschap Project Sally Maastricht en Kunstbalie.

COMPONEREN IN DE KLAS

Groep 5-8

VOORSTELLING: 450 leerlingen

In de workshop *Componeren in de klas* maken leerlingen samen met een musicus van philharmonie zuidnederland een klankstuk op basis van een verhaal of een thema. Via muzikale oefeningen onderzoeken ze de klankkleuren van instrumenten die de musicus of zichzelf hebben meegebracht. Soms kun je een instrument heel anders laten klinken dan je op muziekles leert. Hierbij is samenwerking essentieel. Leerlingen leren tijdens de workshops spelenderwijs hoe dat in een orkest gaat. Tot slot presenteren de leerlingen de eigengemaakte compositie. Ze ondervinden daarbij dat het hun gezamenlijke verantwoordelijkheid is om de compositie goed uit te voeren. Dan kijk en luister je met andere ogen en oren naar het orkest.

PBONES

Groep 5-8

VOORSTELLING: 329 leerlingen

Tromboneles in een notendop. In de bovenbouw van het primair onderwijs besluiten leerlingen vaak of ze zelf een instrument willen leren bespelen. Kinderen ervaren tijdens de workshop *Pbones* alvast hoe gaaf het is om trombone te spelen en zich artiest te voelen. Een unieke belevenis. Trombonist Mark Boonstra neemt voor elke leerling een kleurige trombone mee en stoomt een hele klas in een mum van tijd klaar voor een swingend optreden. In drie workshops leren de jonge gasten blazen, schuiven, luisteren en samenspelen. Alle leerlingen dragen eraan bij om de uitvoering tot een succes te maken.

TOON JE KUNSTEN

Schoolbreed project

AANTAL DEELNEMERS: 411 leerlingen

Eén keer per schooljaar presenteert het orkest samen met een basisschool het project *Toon je Kunsten*. Voor scholen die iets te vieren hebben, of zich richten op muziekonderwijs. Speciaal voor *Toon je Kunsten* schreef componist Toek Numan een compositie bestaande uit afzonderlijke delen: elke klas én de leerkrachten voeren een onderdeel uit met als resultaat een muzikaal optreden door orkestmusici en alle leerlingen en leerkrachten van de school. Het liedje *Toon je Kunsten* vormt de rode draad.

TUSSEN KUNST & KLANK

Voortgezet Onderwijs – CKV

AANTAL BEZOEKERS: 98 leerlingen

Hoe uitdagend kan het zijn om naar muziek te luisteren in een ruimte waar je normaal wordt geacht in stilte te kijken? *Tussen Kunst & Klank* wil jongeren dit laten ervaren door ze in musea te laten luisteren naar livemuziek, gespeeld door ensembles van philharmonie zuidnederland. De musici hebben muziek uitgekozen bij de kunstwerken die in de zaal hangen en een museumdocent daagt de leerlingen met gerichte opdrachten uit om te onderzoeken of en hoe muziek het kijken beïnvloedt. *Tussen Kunst & Klank* is een vakoverstijgend programma dat bij uitstek past in het curriculum van CKV. Receptieve kunstbeleving en reflectie staan centraal. Voor leerlingen met een muziek- of kunstprofiel is het een unieke ontmoeting met professionele musici in de bijzondere omgeving van het museum. Een ervaring die je in de klas nooit kunt bereiken!

REPETITIEBEZOEK

Groep 5-8 en Voortgezet Onderwijs

AANTAL BEZOEKERS: 95 leerlingen

Tijdens het *Repetitiebezoek* krijgen leerlingen een kijkje in de keuken van het orkest en de mooie zalen waar het orkest regelmatig optreedt. Ze wonen een deel van de repetitie bij en ontmoeten één van de musici van het orkest. Ook is het mogelijk een rondleiding te krijgen door Muziekgebouw Eindhoven of door Theater aan het Vrijthof in Maastricht. Met digitaal lesmateriaal bereiden de leerlingen zich in de klas voor op deze ontmoeting met het orkest.

MUSICAL POSTCARDS (onderdeel van Meet the Symphony)

Voortgezet Onderwijs – Eindexamen Muziek

AANTAL DEELNEMERS: 22 leerlingen

Jongeren die duizenden kilometers van elkaar verwijderd zijn, worden verbonden door muziek. Dát is de kracht van *Musical Postcards*. *Musical Postcards* is een initiatief van de New York Philharmonic, begonnen in 1995, en is door componist Merlijn Twaalfhoven en producent Marieke Peters naar Nederland gebracht. Merlijn Twaalfhoven zoekt in het bijzonder *Musical Postcards* uit conflictgebieden, waarin jongeren hun wens of droom in een rap, lied of compositie uiten. De digitale muzikale videoboodschap die zij maken wordt naar Nederlandse scholieren verstuurd die een muzikaal antwoord maken en terugsturen. *Musical Postcards* is onderdeel van *Ode to Dignity*.

Dit project is tot stand gekomen i.s.m. Musical Postcards, het Sint-Maartenscollege Maastricht en het Conservatorium Maastricht.

MEET & GREET

Voortgezet Onderwijs – Eindexamen Muziek

AANTAL DEELNEMERS: 33 leerlingen

Een concertbezoek voor de pauze en een persoonlijk interview met de solist van de avond daarna, dat is *Meet & Greet*. Zo kunnen leerlingen ervaren hoe het er bij een professioneel orkest tijdens een echt concert aan toe gaat. Voor ons en voor de solist zijn zij speciale gasten. Daarom is het mogelijk om na de pauze uitgebreid met de solist van de avond in gesprek te gaan. Hoe ziet het leven van een solist eruit, wat moeten zij doen en laten om op dit topniveau te kunnen presteren? Zo kunnen de leerlingen hun kijk op de wereld van de klassieke muziek verbreden en zich er verder in verdiepen.

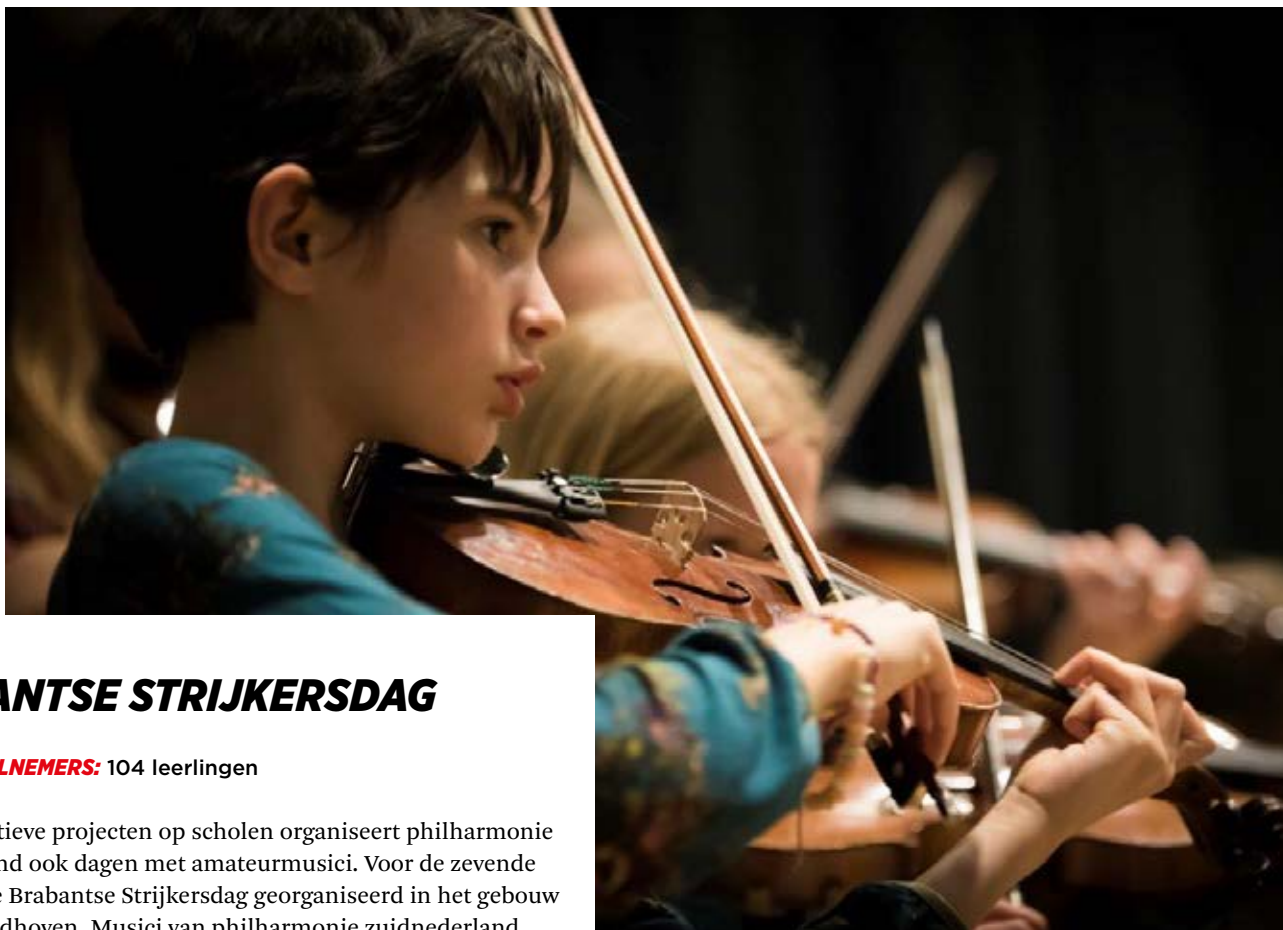

KOMMETJEKUNST

Voortgezet Onderwijs

AANTAL DEELNEMERS: 115 leerlingen

In samenwerking met Opera Zuid ervaren leerlingen wat de rol van philharmonie zuidnederland is bij een opera. Leerlingen zaten in de orkestbak, leerden over de opera *Werther* en bestudeerden een partituur samen met de bibliothecaris van philharmonie zuidnederland.

BRABANTSE STRIJKERSDAG

Amateurs

AANTAL DEELNEMERS: 104 leerlingen

Naast educatieve projecten op scholen organiseert philharmonie zuidnederland ook dagen met amateurmusici. Voor de zevende keer werd de Brabantse Strijkersdag georganiseerd in het gebouw van CKE Eindhoven. Musici van philharmonie zuidnederland verleenden hun medewerking aan het orkest van niveau C/D.

bijlage 2

cijfers educatie per project

Datum	Tijd	Type activiteit	Locatie	Ander locatie- type	Plaats	Aantal bezoekers	Aantal betalende bezoekers
ALICE IN WONDERLAND							
27-01-17	10.30	Schooluitvoering PO	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	285	285
27-01-17	13.15	Schooluitvoering PO	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	333	333
31-05-17	10.30	Schooluitvoering PO	Theaterhotel Oranjerie		Roermond	508	508
01-06-17	10.30	Schooluitvoering PO	De Domijnen		Sittard	347	347
01-06-17	13.15	Schooluitvoering PO	De Domijnen		Sittard	371	371
02-06-17	13.15	Schooluitvoering PO	De Mythe		Goes	328	328
06-06-17	10.30	Schooluitvoering PO	Muziekgebouw		Eindhoven	388	386
06-06-17	13.15	Schooluitvoering PO	Muziekgebouw		Eindhoven	383	375
07-06-17	10.30	Schooluitvoering PO	Muziekgebouw		Eindhoven	365	365
08-06-17	10.30	Schooluitvoering PO	Chassé Theater		Breda	409	409
08-06-17	13.15	Schooluitvoering PO	Chassé Theater		Breda	251	251
09-06-17	10.30	Schooluitvoering PO	Schouwburg Cuijk		Cuijk	551	551
09-06-17	12.45	Schooluitvoering PO	Schouwburg Cuijk		Cuijk	478	478
13-06-17	10.30	Schooluitvoering PO	Parkstad Theater Heerlen		Heerlen	328	328
13-06-17	13.15	Schooluitvoering PO	Parkstad Theater Heerlen		Heerlen	396	396
					TOTAAL	5721	5711
25-01-17	17:30	Educatieve activiteit	Theaters Tilburg	school	Tilburg	96	96
17-05-17	09:00	Educatieve activiteit	PABO	school	Eindhoven	50	50
17-05-17	11:30	Educatieve activiteit	St. Gertrudis	school	Jabeek	28	28
17-05-17	09:30	Educatieve activiteit	Adelante praktijkgroep	school	Valkenburg	11	11
18-05-17	09:30	Educatieve activiteit	Harlekijn	school	Baexem	68	68
18-05-17	13:00	Educatieve activiteit	De Duizendpoot	school	Oosterhout	29	29
19-05-17	09:30	Educatieve activiteit	BS de Mussenberg	school	Horn	52	52
15-06-17	14:00	Educatieve activiteit	De Stapsteen	school	Roermond	60	60
					TOTAAL	394	394
ALLES IN DE WIND							
16-01-17	10.45	Schooluitvoering PO	Petrus en Paulus	school	Maastricht	46	46
16-01-17	13.15	Schooluitvoering PO	ZMLK Jan Baptist	school	Maastricht	14	14
17-01-17	11.00	Schooluitvoering PO	Driesprong	school	Eindhoven	45	45
18-01-17	11.15	Schooluitvoering PO	Neerakker	school	Heythuysen	106	106
19-01-17	10.30	Schooluitvoering PO	Stelaertshoeve	school	Tilburg	50	50
19-01-17	13.15	Schooluitvoering PO	KBS Weilust	school	Breda	53	53
20-01-17	10.30	Schooluitvoering PO	BS de Spiegel	school	Maastricht	63	63
15-05-17	11.00	Schooluitvoering PO	't Ravelijn	school	Woudrichem	77	77
15-05-17	13.30	Schooluitvoering PO	De Hoeksteen	school	Wijk en Aalburg	89	89
16-05-17	11.00	Schooluitvoering PO	Het Fundament	school	Genderen	64	64
16-05-17	13.30	Schooluitvoering PO	De Bolderik	school	Hank	84	84
17-05-17	10.45	Schooluitvoering PO	D'n Huppel	gemeen- schapshuis	Ulestraten	88	88
22-05-17	11.00	Schooluitvoering PO	De Vlinderboom	school	Maastricht	80	80
23-05-17	12.45	Schooluitvoering PO	SBO Het Kasteel	school	Breda	53	53
23-05-17	14.00	Schooluitvoering PO	SBO Het Kasteel	school	Breda	44	44
24-05-17	11.15	Schooluitvoering PO	BS de Fonkel	school	Den Dungen	66	66
12-06-17	10.00	Schooluitvoering PO	De Brakken	school	Rijen	80	80
12-06-17	11.15	Schooluitvoering PO	De Brakken	school	Rijen	60	60
18-06-17	13.00	Familieconcert	Lutherse kerk	kerk	Maastricht	150	0

Datum	Tijd	Type activiteit	Locatie	Ander locatie- type	Plaats	Aantal bezoekers	Aantal betalende bezoekers
13-11-17	09.45	Schooluitvoering PO	De Uilenbrink	school	Veghel	100	100
13-11-17	11.00	Schooluitvoering PO	De Uilenbrink	school	Veghel	100	100
15-11-17	09.45	Schooluitvoering PO	BS De Uilenbrink	school	Veghel	52	52
15-11-17	11.00	Schooluitvoering PO	BS De Uilenbrink	school	Veghel	89	89
17-11-17	09.45	Schooluitvoering PO	BS 't Ven	school	Veghel	87	87
17-11-17	11.00	Schooluitvoering PO	BS 't Ven	school	Veghel	84	84
20-11-17	13.15	Schooluitvoering PO	BS De Springbeek	school	Hout-Blerick	54	54
TOTAAL						1878	1728

06-11-17	09.00	Extra les in de klas	BS De Springplank	school	Sint-Oedenrode	44	44
06-11-17	11.15	Extra les in de klas	BS De Bunders	school	Veghel	55	55
07-11-17	09.00	Extra les in de klas	BS De Uilenbrink	school	Veghel	67	67
07-11-17	13.15	Extra les in de klas	BS 't Heibosch	school	Veghel	56	56
08-11-17	09.45	Extra les in de klas	BS De Uilenbrink	school	Veghel	67	67
09-11-17	09.00	Extra les in de klas	BS De Tuimelaar	school	Veghel	52	52
09-11-17	11.00	Extra les in de klas	BS Edith Stein	school	Zijtaart	33	33
14-11-17	08.45	Extra les in de klas	BS De Sprongh	school	Sint-Oedenrode	19	19
15-11-17	09.00	Extra les in de klas	BS 't Ven	school	Veghel	59	59
06-11-17	09.00	Extra les in de klas	BS De Springplank	school	Sint-Oedenrode	44	44
06-11-17	11.15	Extra les in de klas	BS De Bunders	school	Veghel	55	55
07-11-17	09.00	Extra les in de klas	BS De Uilenbrink	school	Veghel	67	67
07-11-17	13.15	Extra les in de klas	BS 't Heibosch	school	Veghel	56	56
08-11-17	09.45	Extra les in de klas	BS De Uilenbrink	school	Veghel	67	67
08-11-17	09.00	Extra les in de klas	BS De Tuimelaar	school	Veghel	52	52
09-11-17	11.00	Extra les in de klas	BS Edith Stein	school	Zijtaart	33	33
14-11-17	08.45	Extra les in de klas	BS De Sprongh	school	Sint-Oedenrode	19	19
15-11-17	09.00	Extra les in de klas	BS 't Ven	school	Veghel	59	59
17-01-17	09.00	Extra les in de klas	Neerakker	school	Heythuysen	106	106
19-01-17	10.00	Extra les in de klas	KBS Weilust	school	Breda	53	53
11-05-17	13.30	Extra les in de klas	BS de Peppel	school	Dussen	22	22
22-05-17	09.15	Extra les in de klas	SBO Het Kasteel	school	Breda	53	20
22-05-17	10.00	Extra les in de klas	SBO Het Kasteel	school	Breda	44	20
29-05-17	09.15	Extra les in de klas	De Brakken	school	Rijen	120	120
29-05-17	13.15	Extra les in de klas	Burg van Mierlo	school	Rijen	20	20
TOTAAL						1322	1265

BRABANTSE STRIJKERSDAG

26-03-17	10.00	Educatieve activiteit	Centrum voor de Kunsten	muziek- school	Eindhoven	104	104
TOTAAL						104	104

COMPONEREN IN DE KLAS

21-02-17	09:00	Educatieve activiteit	Wilhelminaschool	school	Helmond	50	50
13-03-17	10:30	Educatieve activiteit	Vrije school Peeland	school	Helmond	21	21
20-03-17	09:00	Educatieve activiteit	OBS Brandevoort	school	Helmond	55	55
17-05-17	08:30	Educatieve activiteit	De Vendelier	school	Helmond	53	53
26-06-17	08:30	Educatieve activiteit	De Vendelier	school	Helmond	51	51
30-06-17	10:00	Educatieve activiteit	De Vuurvogel	school	Helmond	46	46
30-06-17	08:30	Educatieve activiteit	De Vuurvogel	school	Helmond	46	46
26-06-17	08:30	Educatieve activiteit	De Vendelier	school	Helmond	104	104
08-11-17	13:00	Educatieve activiteit	Udens College	school	Uden	24	24
TOTAAL						450	450

Datum	Tijd	Type activiteit	Locatie	Ander locatie- type	Plaats	Aantal bezoekers	Aantal betalende bezoekers
HEARTBEAT							
14-02-17	10.15	Schooluitvoering PO	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	273	273
14-02-17	13.00	Schooluitvoering VO	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	265	265
15-02-17	10:15	Schooluitvoering PO	De Blauwe Kei		Veghel	286	286
16-02-17	10.15	Schooluitvoering PO	De Blauwe Kei		Veghel	280	280
16-02-17	13.30	Schooluitvoering PO	De Blauwe Kei		Veghel	305	305
17-02-17	10.15	Schooluitvoering PO	De Domijnen		Sittard	327	327
17-02-17	13.15	Schooluitvoering PO	De Domijnen		Sittard	267	267
13-11-17	10.00	Educatieve activiteit	BS De Wilderen	school	Waalre	30	30
13-11-17	11.00	Educatieve activiteit	BS De Wilderen	school	Waalre	30	30
13-11-17	13.00	Educatieve activiteit	BS De Meent	school	Waalre	27	27
13-11-17	14.00	Educatieve activiteit	BS De Meent	school	Waalre	27	27
15-11-17	09.00	Educatieve activiteit	BS De Meent	school	Waalre	28	28
15-11-17	10.00	Educatieve activiteit	BS De Meent	school	Waalre	28	28
16-11-17	10.15	Schooluitvoering PO	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	264	264
16-11-17	13.00	Schooluitvoering PO	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	297	297
16-11-17	08.45	Educatieve activiteit	BS Brukulum	school	Aarle-Rixtel	22	22
16-11-17	09.45	Educatieve activiteit	BS Brukulum	school	Aarle-Rixtel	23	23
17-11-17	10.15	Schooluitvoering PO	Concertzaal Tilburg		Tilburg	316	316
17-11-17	13.00	Schooluitvoering PO	Concertzaal Tilburg		Tilburg	296	296
20-11-17	10.15	Schooluitvoering PO	De Maaspoort		Venlo	232	232
20-11-17	13.00	Schooluitvoering VO	De Maaspoort		Venlo	277	277
20-11-17	10.00	Educatieve activiteit	BS de Driehoek	school	Aarle-Rixtel	24	24
20-11-17	11.00	Educatieve activiteit	BS de Driehoek	school	Aarle-Rixtel	24	24
21-11-17	13.30	Educatieve activiteit	BS De Raagten	school	Beek en Donk	25	25
21-11-17	14.30	Educatieve activiteit	BS De Raagten	school	Beek en Donk	26	26
21-11-17	10.15	Schooluitvoering PO	Chassé Theater		Breda	297	297
21-11-17	13.00	Schooluitvoering PO	Chassé Theater		Breda	298	298
23-11-17	10.15	Schooluitvoering PO	De Schalm		Veldhoven	271	271
23-11-17	13.00	Schooluitvoering PO	De Schalm		Veldhoven	242	242
24-11-17	10.15	Schooluitvoering PO	Muziekgebouw		Eindhoven	282	282
24-11-17	13.00	Schooluitvoering PO	Muziekgebouw		Eindhoven	344	344
TOTAAL						5733	5733
HET KLEINE NACHTORKEST							
23-01-17	13.15	Schooluitvoering PO	BS Atalanta	school	Eindhoven	44	44
30-01-17	10.30	Schooluitvoering PO	Theater Markant	podium	Uden	168	168
30-01-17	13.15	Schooluitvoering PO	Theater Markant	podium	Uden	168	168
31-01-17	10.45	Schooluitvoering PO	Gymzaal BS De Neerhof, Bloedkoraal 1 in Zevenbergen	school	Zevenbergen	50	50
31-01-17	13.30	Schooluitvoering PO	Gymzaal BS De Neerhof, Bloedkoraal 1 in Zevenbergen	school	Zevenbergen	48	48
01-02-17	10.45	Schooluitvoering PO	BS Fonkel	school	Den Dungen	84	84
02-02-17	10.30	Schooluitvoering PO	Theater Markant	school	Uden	171	171
02-02-17	13.00	Schooluitvoering PO	Theater Markant	school	Uden	101	101
03-02-17	10.45	Schooluitvoering PO	BS Talentrijk	school	Helmond	100	100
03-02-17	13.30	Schooluitvoering PO	Kindcentrum Mozaïek	school	Helmond	65	65
06-02-17	10.45	Schooluitvoering PO	BS Tweelingen	school	Eindhoven	72	72
06-02-17	13.30	Schooluitvoering PO	Wethouder van Eupen	school	Eindhoven	90	90
07-02-17	10.00	Schooluitvoering PO	BS De Trinoom	school	Eindhoven	84	84
07-02-17	11.15	Schooluitvoering PO	BS De Trinoom	school	Eindhoven	84	84
08-02-17	10.00	Schooluitvoering PO	BS Hulsberg	school	Hulsberg	51	51
08-02-17	11.15	Schooluitvoering PO	BS Hulsberg	school	Hulsberg	87	87
09-02-17	10.45	Schooluitvoering PO	De Suite	gemeen- schapshuis	Roosendaal	81	81
09-02-17	13.30	Schooluitvoering PO	De Suite	gemeen- schapshuis	Roosendaal	73	73

Datum	Tijd	Type activiteit	Locatie	Ander locatie-type	Plaats	Aantal bezoekers	Aantal betalende bezoekers
14-03-17	10.45	Schooluitvoering PO	BS de Wentelwiek	school	Nuenen	81	81
14-03-17	13.30	Schooluitvoering PO	BS De Springplank	school	Eindhoven	96	96
15-03-17	10.00	Schooluitvoering PO	OBS De Wissel	school	Born	106	106
15-03-17	11.15	Schooluitvoering PO	OBS De Wissel	school	Born	65	65
21-03-17	10.00	Schooluitvoering PO	SBO Het Kasteel	school	Breda	38	38
21-03-17	11.15	Schooluitvoering PO	SBO Het Kasteel	school	Breda	41	41
22-03-17	10.30	Schooluitvoering PO	Theater Markant		Uden	250	250
22-03-17	13.30	Schooluitvoering PO	Theater Markant		Uden	125	125
23-03-17	10.45	Schooluitvoering PO	Gymzaal BS De Neerhof, Bloedkoraal 1 in Zevenbergen	school	Zevenbergen	65	65
23-03-17	13.30	Schooluitvoering PO	Gymzaal BS De Neerhof, Bloedkoraal 1 in Zevenbergen	school	Zevenbergen	57	57
24-03-17	10.45	Schooluitvoering PO	De Suite	gemeen- schapshuis	Roosendaal	75	75
27-03-17	10:45	Schooluitvoering PO	Kindcentrum Amby	school	Maastricht	80	80
27-03-17	13:00	Schooluitvoering PO	Kindcentrum Amby	school	Maastricht	80	80
TOTAAL						2868	2868
19-01-17	10.15	Educatieve activiteit	BS Atalanta	school	Eindhoven	44	44
20-01-17	09.15	Educatieve activiteit	BS Wethouder van Eupen	school	Eindhoven	90	90
31-01-17	08.45	Educatieve activiteit	BS Fonkel	school	Den Dungen	84	84
01-02-17	09.30	Educatieve activiteit	BS Tweelingen	school	Eindhoven	72	72
01-02-17	09.30	Educatieve activiteit	BS De Trinoom	school	Eindhoven	84	84
02-02-17	10.30	Educatieve activiteit	BS De Trinoom	school	Eindhoven	84	84
13-03-17	08.45	Educatieve activiteit	BS De Springplank	school	Eindhoven	96	96
21-03-17	09.30	Educatieve activiteit	SBO Het Kasteel	school	Breda	79	79
TOTAAL						633	633
MEET & GREET							
19-01-17		Educatieve activiteit VO	Muziekgebouw		Eindhoven	33	33
TOTAAL						33	33
MEET THE SYMPHONY							
11-09-17	13.00	Educatieve activiteit VO	St-Maartenscollege	school	Maastricht	23	23
01-11-17	20.30	Educatie Concertbezoek	AINSI		Maastricht	23	23
06-11-17	13.00	Educatieve activiteit VO	Udens College	school	Uden	52	52
07-11-17	11.00	Educatieve activiteit VO	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	22	22
10-11-17	09.00	Educatieve activiteit VO	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	115	0
11-11-17	20.15	Educatie Concertbezoek	Muziekgebouw		Eindhoven	52	52
TOTAAL						287	172
ORPHEUS!							
12-09-17	13.15	Schooluitvoering PO	Montessorischool Roermond	school	Roermond	50	0
31-10-17	09.30	Schooluitvoering PO	BS De Lage Weide	school	Made	114	114
31-10-17	10.45	Schooluitvoering PO	BS De Lage Weide	school	Made	128	128
01-11-17	09.30	Schooluitvoering PO	BS De Zeggewijzer	school	Terheijden	63	63
01-11-17	10.45	Schooluitvoering PO	BS De Zeggewijzer	school	Terheijden	81	81
02-11-17	10.00	Schooluitvoering PO	BS De Bussel	school	Vlijmen	59	59
02-11-17	11.15	Schooluitvoering PO	BS De Bussel	school	Vlijmen	47	47
10-11-17	11.00	Schooluitvoering PO	BS Aventurijn	school	Standdaarbuiten	48	48
10-11-17	11.00	Schooluitvoering PO	BS St. Jozef	school	Standdaarbuiten	25	25
13-11-17	10.30	Schooluitvoering PO	BS Fonkel	school	Den Dungen	61	61
13-11-17	13.30	Schooluitvoering PO	SBO Visio	school	Grave	20	20
14-11-17	11.15	Schooluitvoering PO	BS De Zevenster	school	Uden	58	58
14-11-17	14.00	Schooluitvoering PO	SBO Visio	school	Grave	20	20
15-11-17	11.00	Schooluitvoering PO	KC Het IJzeren Kind	school	Rosmalen	100	100
20-11-17	10.00	Schooluitvoering PO	BS De Springbeek	school	Hout-Blerick	67	67

Datum	Tijd	Type activiteit	Locatie	Ander locatie- type	Plaats	Aantal bezoekers	Aantal betalende bezoekers
20-11-17	13.00	Schooluitvoering PO	BS Vincent van Gogh	school	Roermond	33	33
21-11-17	11.00	Schooluitvoering PO	BS De Overkant	school	Etten-Leur	90	90
21-11-17	13.45	Schooluitvoering PO	BS De Springplank	school	Etten-Leur	83	83
23-11-17	10.30	Schooluitvoering PO	BS De Parel	school	Berlicum	73	73
24-11-17	11.00	Schooluitvoering PO	Jenaplanschool De Driestam	school	Eindhoven	90	90
24-11-17	13.00	Schooluitvoering PO	Jenaplanschool De Driestam	school	Eindhoven	60	60
TOTAAL						1370	1320

LESSEN ORPHEUS!

15-11-17	13.00	Educatieve activiteit	Fontys Kind en Educatie	school	Eindhoven	60	60
TOTAAL						60	60

PBONES

07-12-17	13.00	Educatieve activiteit	BS Vincent van Gogh	school	Roermond	33	33
21-02-17	09.00	Educatieve activiteit	Kindcentrum Mozaïek	school	Hemond	75	75
11-05-17	09.00	Educatieve activiteit	BS de Fonkel	school	Den Dungen	56	56
22-05-17	09.00	Educatieve activiteit	De Bron	school	Deurne	25	25
29-05-17	09:00	Educatieve activiteit	De Neerakker	school	Heythuysen	104	104
08-06-17	09.00	Educatieve activiteit	Stelaertshoeve	school	Tilburg	36	36
TOTAAL						329	329

PETER EN DE WOLF

03-04-17	11.00	Schooluitvoering PO	Duinsprong	school	Drunen	105	105
03-04-17	12.45	Schooluitvoering PO	Duinsprong	school	Drunen	106	106
04-04-17	10.45	Schooluitvoering PO	Hasselbraam	school	Haaren	90	90
04-04-17	13.30	Schooluitvoering PO	Hasselbraam	school	Haaren	99	99
05-04-17	10.45	Schooluitvoering PO	Hasselbraam	school	Haaren	70	70
06-04-17	10.15	Schooluitvoering PO	BS De Mijlpaal	school	Nuenen	83	83
06-04-17	13.15	Schooluitvoering PO	BS De Bolderik	school	Heeswijk	55	55
07-04-17	10.45	Schooluitvoering PO	De Wentelwiek	school	Nuenen	110	110
07-04-17	13.30	Schooluitvoering PO	Fellenoord	school	Eindhoven	44	44
TOTAAL						762	762

REPETITIEBEZOEK

18-01-17	13.00	Educatieve activiteit VO	Muziekgebouw		Eindhoven	60	60
09-03-17	11.00	Educatieve activiteit VO	Muziekgebouw		Eindhoven	35	35
TOTAAL						95	95

STUDIEDAG

05-04-17	09.30	Educatieve activiteit	Theater aan het Vrijthof		Maastricht	29	29
TOTAAL						29	29

TOON JE KUNSTEN

17-06-17	09.00	Educatieve activiteit	Neerakker	school	Heythuysen	411	411
TOTAAL						411	411

TUSSEN KUNST EN KLANK

26-01-17	10.00	Educatieve activiteit VO	Bonnefantenmuseum	museum	Maastricht	98	98
TOTAAL						98	98

LESSEN FLUIT

Datum	Tijd	Type activiteit	Locatie	Ander locatie- type	Plaats	Aantal bezoekers	Aantal betalende bezoekers
30-05-17	09:00	Educatieve activiteit	De Neerakker	school	Heythuysen	51	51
LESSEN SLAGWERK							
01-06-17	09:00	Educatieve activiteit	De Neerakker	school	Heythuysen	82	82
LESSEN ZANG EN DANS							
30-05-17	09:00	Educatieve activiteit	De Neerakker	school	Heythuysen	173	173
TOTAAL						306	306
In samenwerking met Opera Zuid ontvingen we 115 leerlingen i.h.k.v. KOMmetjeKUNST, georganiseerd door Kaleidoscoop Maastricht.							
TOTAAL						22.883	22.501

colofon

philharmonie zuidnederland

Postbus 230, 5600 AE Eindhoven

Vestiging Eindhoven

Jan van Lieshoutstraat 5, 5611 EE Eindhoven

Vestiging Maastricht

Statenstraat 5, 6211 TB Maastricht

www.philharmoniezuidnederland.nl

info@philharmoniezuidnederland.nl

Volg ons op

Fotografie

Lucas Beck, Marco Borggreve, Simon van Boxtel, Marcel van den Broek, Joris Buijs, Merlin Daleman, Marco Dirven, Jean-Pierre Geusens/Focuss 22, Christophe Gremiot, Carli Hermès, Irina & Pavel Kozhevnikov, Limburgs Fanfare Orkest, Matthijs Mentink, Tycho Merijn, Rob Nijpels, Paprikachips.com, Peter Rigaud, Kim Roufs, Joaquín Sarmiento, Richard Stark, Tijmen Wehlburg, Lucas van Woerkum/Symphonic Cinema.

Eindredactie

Karen Duking

Ontwerp

Studio Nieuwhof | Eindhoven